

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Žáci s odlišným mateřským jazykem na české škole

Pupils With Different Mother Tongue in a Czech School

Bc. Jana Repčáková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Hájková, CSc.

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

2021

Odevzdáním této diplomové práce na téma Žáci s odlišným mateřským jazykem na české škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 12. 7. 2021

Poděkování

Jako první bych zde ráda poděkovala své vedoucí práce, doc. PhDr. Evě Hájkové, CSc., za její cenné rady a čas, který mi věnovala, především za podporu a motivaci, jež pro mne byla zásadní při dopsání práce. Dále bych chtěla poděkovat své kamarádce a kolegyni Kristýně Čánské, která dopsání mé práce prožívala ještě více než já a trpělivě pročítala několikrát každý odstavec. Poděkování také patří všem, kteří mi pomohli s úpravami práce a všem pedagogům, asistentům pedagoga, vychovatelům a rodičům, kteří se účastnili mého výzkumu, a díky nimž tato práce vznikla. Děkuji!

ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem *Žáci s odlišným mateřským jazykem na české škole* má za cíl reálně zhodnotit nastavená podpůrná opatření vytvořená na FZŠ Trávníčkova a zároveň shrnout aktuální požadavky a potřeby rodičů žáků s odlišným mateřským jazykem. Teoretická část obsahuje rešerši odborné literatury k tématu, terminologii související s adaptací, a shrnutí podpůrných opatření na FZŠ Trávníčkova. Součástí je také představení dané školy a městské části. Praktická část je pak postavena na 4 výzkumných otázkách směřujících ke zjištění spokojenosti, míry a četnosti komunikace, případně další potřeby rodičů a míra zapojení se rodičů žáků s odlišným mateřským jazykem do komunitních aktivit školy. Praktická část je založena na výzkumu s využitím několika výzkumných metod – dotazníkové šetření, rozhovory s rodiči či učiteli a analýza dokumentů školy. V závěru práce jsou pak shrnuty výsledky výzkumu, doporučení do praxe a také návrhy k dalšímu výzkumu.

KLÍČOVÁ SLOVA

žák s odlišným mateřským jazykem, žák – cizinec, adaptace, základní škola, rodiče, rozhovor, dotazník, začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem, odlišný mateřský jazyk, pedagog, výzkum, dotazník, rozhovor

ABSTRACT

The main goal of this diploma thesis entitled Pupils with Different Mother Tongue is evaluation of the set support measures created at FZŠ Trávníčkova. Moreover, the thesis aims to summarize the current requirements and needs of parents of pupils with different mother tongues. The theoretical part reviews reference literature on the topic, deals with terminology related to adaptation, and presents a summary of support measures at FZŠ Trávníčkova. It also includes a presentation of the school and the city district. The practical part is based on four research questions aimed at determining the satisfaction, degree and frequency of communication. Moreover, other needs of parents of pupils with various mother tongues and the degree of involvement of these parents in community activities of the school. The practical part is carried out by using several research methods – a questionnaire, interviews with parents or teachers and an analysis of school documents. In conclusion of this diploma thesis, the results of the research, recommendations for practise of this school and also suggestions for further research are summarized.

KEYWORDS

pupils with different mother tongue, pupil – foreigner, primary school, education and integration of pupils with different mother tongue, adaptation, parents, research, questionnaire, interview

1 Obsah

1. Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
2. Rešerše literatury k tématu	11
2.1. Literatura spojená s prací učitele a začleňování žáků s OMJ do výuky	12
2.2. Literatura s migrační a etnickou tematikou	13
3. Žák s odlišným mateřským jazykem	15
3.1. Žák – cizinec vs. žák s OMJ	15
3.2. Teoretické východisko adaptace žáků s OMJ	16
3.3. Školní adaptace žáků s OMJ	17
3.4. Rodina jako součást adaptace žáka s OMJ na školní prostředí.....	19
4. Možnosti podpory žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova.....	21
4.1. MČ Praha 13 a FZŠ Trávníčkova	21
4.1.1. Praha 13.....	21
4.1.2. FZŠ Trávníčkova.....	23
4.2. Adaptační koordinátor	25
4.2.1. Předpoklady, obecná náplň pozice a možnosti financování	25
4.2.2. Možnosti metodické podpory	28
4.2.3. Spolupráce s rodiči.....	28
4.3. Jednotlivé fáze adaptace žáka s OMJ a možnosti nabízené podpory.....	29
4.3.1. Fáze před příchodem žáka.....	29
Adaptační plán	30
Adaptační plán FZŠ Trávníčkova	32
Průvodní dopis pro rodiče.....	33

Informativní schůzka	33
Dítě na informativní schůzce	34
Texty pro rodiče s informacemi o škole	35
4.3.2. Fáze prvotní adaptace žáka	35
Oficiální možnosti podpůrných opatření (PLPP, IVP)	36
Zařazení do ročníku	37
Podmínky pro zařazení do kurzu ČDJ	38
Další možnosti doučování ČJ	38
Klub Rozmanitý svět	39
Buddy	39
4.3.3. Fáze následné adaptace žáka	40
Letní kurz českého jazyka pro žáky s OMJ	40
Komunitní aktivity školy	41
PRAKTICKÁ ČÁST	43
5. Metodologie výzkumu	43
5.1. Cíle výzkumu	44
5.2. Výzkumné otázky	44
5.3. Etické otázky	45
5.4. Výzkumný vzorek	46
5.5. Přístup a metoda sběru dat	46
5.5.1. Dotazníky	47
5.5.2. Rozhovory	48
6. Interpretace výsledků výzkumu	50
6.1. Dotazníky	50

6.1.1.	Dotazník pro rodiče žáků s OMJ.....	50
6.1.2.	Dotazník pro učitele FZŠ Trávníčkova.....	57
6.2.	Rozhovory s rodiči žáků s OMJ.....	69
6.2.1.	Informovanost rodičů o nabízené podpoře školy	70
6.2.2.	Problémy během prvních dní na škole.....	71
6.2.3.	Nápady na zlepšení	72
6.2.4.	Závěr rozhovorové části.....	72
7.	Komentář k výzkumné části a doporučení do praxe.....	74
	Doporučení do praxe.....	76
8.	Závěr.....	78
9.	Seznam použitých informačních zdrojů	80
10.	Přílohy	84

1. Úvod

Téma diplomové práce bylo zvoleno na základě mých vlastních zkušeností z praxe na FZŠ Trávníčkova v Praze. Po dobu tří let jsem vykonávala funkci adaptačního koordinátora na dané základní škole. Ve školním roce (2019/2020) se škola zapojila do výzvy *51 kroků k lepšímu společnému vzdělávání*, která byla financována Evropskou unií. Několik pracovních týmů ve škole vykonávalo dohromady 5 aktivit. Připojila jsem se ke skupině, která pracovala na vytvoření příručky pro žáky s odlišným mateřským jazykem (dále žáci s OMJ), rodiče i pedagogy. Zde jsem byla Metodikem pro práci se žáky s OMJ. Tato pozice se velmi prolínala s pozicí adaptačního koordinátora.

Jako adaptační koordinátor, ale i jako začínající učitelka, jsem před lety trochu tápala. Prolnutí těchto pozic a zapojení se do zmíněných projektů mi umožnilo účelněji si rozložit práci a zároveň mi to poskytlo hlubší náhled do problému adaptace žáků s OMJ. Jelikož mě téma adaptace žáků s OMJ a komunikace s jejich rodiči zajímalo každým rokem víc a víc, rozhodla jsem se, že svůj zájem využiji ve své diplomové práci.

Otázek souvisejících s adaptací žáků s OMJ je celá řada. Mnoho publikací a diplomových prací se soustředí především na žáka. Rozhodla jsem se proto soustředit svůj zájem především na to, jak adaptaci svých dětí vnímají právě rodiče. Ti mají na míru zapojení žáka do školního prostředí a následně do majoritní společnosti obecně velký vliv. Spolupráce se školou ale často bývá zásadním krokem k úspěšnému zapojení se do české společnosti. Proto by vzájemná komunikace měla být v harmonii a obě strany by měly chtít komunikovat.

Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část práce se zaměří na uvedení do problematiky zkoumaného problému. Součástí bude rešerše zásadní literatury vztahující se k tématu práce. Dále se teoretická část bude zabývat vysvětlením klíčových teoretických pojmů jako např. adaptace, jež je v práci zásadní; v rozdílu chápání žáka – cizince a žáka s odlišným mateřským jazykem. Nešlo opomenout ani důležitý prvek v adaptaci dítěte, a to je jeho rodina. Zásadní část teoretické části bude věnována sumarizaci možností, které FZŠ Trávníčkova nabízí příchozím žákům s OMJ a jejich rodinám s důrazem na práci adaptačního koordinátora a bude blíže specifikována jeho funkce. Není

ani opomenuto představení konkrétní školy a městské části, ve které se škola nachází s důrazem na vývoj a počet cizinců na škole a městské části.

V praktické části pak bude analyzováno, jak jsou nastavená podpůrná opatření vnímána rodiči a zhodnocení, jestli je podpora dostatečná. Tato část bude postavena na 4 výzkumných otázkách směřujících ke zjištění spokojenosti, míry a četnosti komunikace, případně další potřeby rodičů žáků s OMJ a míra zapojení se rodičů žáků s OMJ do komunitních aktivit školy. Praktická část bude založena na kvantitativně kvalitativním výzkumu s využitím několika výzkumných metod – dotazníkové šetření a rozhovory s rodiči či učiteli.

Cílem práce bude reálně zhodnotit nastavená podpůrná opatření z pohledu rodičů žáků s OMJ. S jejich pomocí pak navrhnout možná další opatření, která by byla proveditelná v této konkrétní škole a pozitivně by ovlivnila nejen funkci práce adaptačního koordinátora, ale zároveň by zefektivnila adaptační proces všech žáků s OMJ a jejich rodičů.

TEORETICKÁ ČÁST

2. Rešerše literatury k tématu

Pro vytvoření diplomové práce bylo využito několik odborných publikací. Není však možné se vyhnout ani internetovým zdrojům. Jelikož jsou v České republice nejméně dvě organizace, které pravidelně přispívají k problematice, jež je v práci rozebírána, mnoho inspirace je získáváno právě z jejich webových stránek. Tyto organizace mají dlouholeté zkušenosti s žáky s OMJ a vydávají mnoho podkladů založených na skutečných potřebách učitelů, žáků a jejich rodičů. První organizace je Národní institut pro další vzdělávání (NIDV), později Národní pedagogický institut České republiky (NPI ČR), který je garantem a propagátorem projektu „Adaptační koordinátoři do škol“. Mimo jiné má právě tato organizace v kompetenci řešení vzdělávání a podporu žáků s OMJ.¹ Portál inkluzivniskola.cz spravuje druhá organizace, Meta o. p. s., a je určena pedagogům, ředitelům škol, asistentům pedagoga, psychologům a sociálním pracovníkům a dalším, kteří se podílejí na začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem do českých škol.² Integrované centrum pak poskytuje několik kurzů pro cizince žijící u nás a zároveň vydalo několik dokumentů, které využívá ve svých kurzech a zpřístupnilo je veřejnosti. Dále také poskytují poradenství a tlumočnické služby a zároveň organizují mnoho akcí pro širokou veřejnost zaměřenou právě na cizince žijící na našem území.

Literatura využívaná v diplomové práci se dá rozřadit do dvou základních kategorií. První z nich je literatura (manuály a metodická doporučení) spojená s prací učitele a začleňování žáků s OMJ do výuky, jejíž součástí jsou i případové studie a výzkumné zprávy vztahující se k jednotlivým školám na území ČR. Druhá je pak literatura s etnickou a migrační tematikou, jejíž součástí jsou i situace jednotlivých skupin cizinců na území České republiky a jejich specifika z hlediska integrace a vzdělávání.

---

¹<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zaci-cizinci>

² <https://www.inkluzivniskola.cz>

2.1. Literatura spojená s prací učitele a začleňování žáků s OMJ do výuky

Aktuálně lze sledovat vzrůstající zájem o problematiku žáků s OMJ. Je vydávána řada publikací, na vysokých školách jsou pravidelně vyučovány předměty týkající se žáků s OMJ. Hledají se nové možnosti zapojení žáků s OMJ do výuky. Je vypisováno mnoho grantů s touto problematikou.

V prosinci roku 2020 byla vydána NPI ČR metodika, zabývající se prací Adaptačního koordinátora – *Kolektiv autorů; Adaptační koordinátor na základní škole*. Hlavním cílem této publikace je ulehčit proces adaptace nově příchozího žáka na prostředí české školy. Je určena nejen adaptačním koordinátorům, ale také ostatním pedagogům, kteří přichází do kontaktu a zároveň vzdělávají žáky s OMJ. Příručka je rozdělena do několika hlavních částí. První část se zabývá popisem adaptačního koordinátora a náplně jeho práce. Je také doplněna o doporučení, která by se mohla koordinátorovi na počátku jeho práce hodit, jako je např. předání základních informací žákovi a rodičům, zjištění vstupních znalostí, názorná komunikace, pravidelná zpětná vazba apod. V další části rozvíjí konkrétní aktivity jako např. Co je potřeba před nástupem žáka do školy; práva a povinnosti, rozvrh hodin a další. Třetí část se týká přímo výuky češtiny jako druhého jazyka a v poslední části jsou rozebrány inspirační zdroje pro práci koordinátora, popř. jiného učitele. Tato část by mohla být pro učitele velmi přínosná, zvláště pokud nikdy češtinu jako druhý jazyk neučili.

Další vypracovaná metodická příručka pochází ze ZŠ Masarykova v Plzni – *Sichingerová, Vágnerová, Herrmann; Metodická příručka pro adaptační koordinátory, META o. p. s.* Příručka je rozdělena na tři základní části – Období před nástupem žáka cizince do školy; Nástup žáka-cizince; Adaptační období. Každá část se zabývá krátce nezbytnou náplní jednotlivých fází. Součástí je i mnoho odkazů na inspirativní zdroje, především z inkluzivniskola.cz a meta-ops.cz. Přínosnou zde vidím část, která se zabývá hodnocením žáka s OMJ a vyhodnocení adaptačního období/zpětné vazby.

V roce 2011 vyšla příručka, kterou zpracovala nezisková organizace Meta o. s. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách, kolektiv autorů*. Příručka se opět věnuje tomu, jak správně s žáky s OMJ pracovat, aby se lépe začlenili do školního prostředí. Je

členěna do několika oddílů. První dva se zabývají žáky s OMJ v kontextu migrace a inkluzivního vzdělávání, dále je zde rozebírána praktická rovina začleňování žáků s OMJ. Neopomíjí ani právní legislativu, možnosti využívání asistenta pedagoga, hodnocení a vytváření individuálních plánů.

Výzkumná zpráva *Sociofaktor. Potřeby žáků s odlišným mateřským jazykem ve školách zřizovaných městskou částí Praha 12* vydaná v roce 2016 se zaměřuje v několika pohledech na problematiku žáků s OMJ na konkrétním území. Přínosem této zprávy je zaměření se např. na analýzu potřeb v oblasti vzdělávání žáků cizinců. Ve výzkumu jsou shrnuta pozitiva a negativa jednotlivých škol na Praze 12 a uvádí konkrétní situace v jednotlivých školách v dané městské části.

Metodická příručka *Punčochář, Bernátková. Začlenění a vzdělávání dětí cizinců, 2010* se ještě navíc věnuje také problematice xenofobie a rasismu při výuce.

2.2. Literatura s migrační a etnickou tematikou

Literatura s migrační a etnickou tematikou je v diplomové práci využívána méně. Je však zřejmé, že pokud člověk pracuje s žáky s OMJ, je potřeba, aby měl značný přehled o této problematice. K prvotnímu náhledu do zkoumané oblasti posloužila publikace *Vacková, Horská. Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi: příručka pro pedagogy*. Stručně a přehledně rozebírá základní tematiku. Součástí je také návrh několika způsobů, jak s migranty pracovat. Pro práci byla přínosná kapitola, jak pracovat jednotlivými způsoby ve školním prostředí.

Základní představu o historii jednotlivých evropských národností je možné získat z *Šatava. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. V díle je mnoho informací, které jsou využitelné při práci s žáky, ale také s jejich rodiči.

Informace o různých typech migrace a skupinách migrantů u nás žijících naleznete v publikaci Tatjany Šiškové: *Šišková. Menšiny a migranti v České republice (My a oni v multikulturní společnosti 21. století)*.

Pro to, aby mohl člověk dostatečně porozumět různým důvodům migrace a tomu, co mohou lidé během migrace prožívat, může posloužit publikace *Uherek, Korecká, Pojarová. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. V této publikaci jsou přehledně popsány různé případy imigračních skupin, historie jejich integrace, a jak se s nastalými problémy vypořádali.

Jelikož je v prostředí, ve kterém práce vznikala, mnoho migrantů z Ukrajiny, byla využita v práci publikace *Jirka. Migrace za lepším životem: etnická návratová migrace ze západní Ukrajiny: sounáležitost s ukrajinským národem a "vytváření" krajanů*.

V publikaci *Kocourek, Pechová. S vietnamskými dětmi na českých školách* jsou zachycena specifika vzdělávání vietnamských dětí na ZŠ a rozebrány problémy, se kterými se můžeme při vzdělávání vietnamských dětí setkat – jazyková bariéra; komunikace s rodiči; nesouvislá školní docházka; nedostatek informací a metodologická podpora.

3. Žák s odlišným mateřským jazykem

3.1. Žák – cizinec vs. žák s OMJ

Společně s dospělými také cestují děti. Ty se, ať chtějí či ne, musí co nejlépe adaptovat na nové kulturní a sociální prostředí. Každý stát pojímá pomoc těmto dětem v rámci vzdělávací politiky po svém. V české legislativě je takové dítě bráno jako žák-cizinec. Jedná se o děti, které přichází z odlišného jazykového a kulturního prostředí a dále je nijak nespecifikuje. Problémem je, že tento pojem plně nepostihuje celou škálu žáků, kteří jsou v našich končinách vzděláváni. S touto inovativní myšlenkou přišla *Inkluzivní škola*, která aktuálně hledá pojem, který by vystihoval podstatu dané pedagogické intervence.

Inkluzivní škola tedy nabízí pojem *děti a žáci s OMJ* (s odlišným mateřským jazykem). *Ten není úzce vymezen cizí státní příslušností, což více odpovídá skutečné skladbě dětí ve školách (ne všichni, kdo potřebují jazykovou podporu nebo přichází přímo ze zahraničí, jsou cizinci podle zákona, tedy mají cizí státní příslušnost). Tento termín je opisný, zatímco termín cizinec může být (zejména) v současné době hodnotově a postojově zabarvené označení. Zároveň je snahou školy děti co nejdříve adaptovat a zapojit do prostředí, aby v něm nebyly „cizí“.*³

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb. §20 mají občané Evropské unie, ale i třetích zemí stejné podmínky v přístupu ke vzdělávání jako občané naší země. Tito žáci mají nárok na bezplatnou přípravu ke svému začlenění do vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků. Pokud je to možné, může škola zároveň ve spolupráci se zeměmi původu žáka zkoordinovat výuku mateřského jazyka a kultury země žákova původu.⁴

---

³ <https://www.inkluzivniskola.cz/deti-zaci-s-omj>

⁴ VOKÁČ, P. *Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. 6., přepracované vydání.

3.2. Teoretické východisko adaptace žáků s OMJ

Jako první je potřeba objasnit, co v práci představuje pojem adaptace. Adaptace může být vztahována na změnu prostředí, ve kterém člověk žil, na přesun člověka do nové země, a je definována jako proces vytváření nového způsobu života s ohledem na nové prostředí, včetně prvního kontaktu s jazykem, kulturou a porozumění způsobům, jak vše v novém prostředí funguje. U člověka je adaptační proces považován za jednu ze základních psychických funkcí a pomáhá mu měnit sama sebe i své okolí.⁵

Migrant / cizinec – pojmy, které nejsou v dnešní době chápány vždy pozitivně. Nic to však nemění na tom, že migrace je součástí běžného života. Tento proces není vlastní pouze zvířectvu nebo rostlinstvu, je vlastní také člověku. *Lidé migrovali po staletí za novými zdroji obživy, z důvodu úniku před nebezpečím, strádáním či přírodními katastrofami. I v současnosti mnoho lidí hledá nový životní prostor. Toto hledání je však spojené s mnoha problémy, jež způsobují napětí mezi původními obyvateli a nově příchozími.*⁶

I dnes mají lidé mnoho důvodů k tomu, aby opustili své původní krajiny. Zásadní důvod k přestěhování se ze svých domovů je, dle teorie push and pull, nerovnoměrná distribuce práce a ekonomického rozvoje mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Jsou zde tzv. push faktory – důvody tlačící k emigraci, jejichž součástí jsou nejen ekonomické, ale také i sociální či politické důvody; a pull faktory – společenská svoboda a z ekonomického hlediska pracovní příležitosti, vyšší mzda, politická a kulturní svoboda.⁷

Další vliv, který ovlivňuje adaptaci, může být tzv. rodinná socializace. Zde je zásadní pro začlenění žáka do výuky vztah rodiny ke vzdělání a míra jejího zapojení do majoritní společnosti. Tento vliv je utvářen faktory strukturálními, ekonomickými nebo kulturními a odráží se také na míře školní úspěšnosti. Větší význam má při nástupu žáka na II. stupeň.

---

⁵ ZÁLESKÁ, K. *Podpora školní adaptace žáků-cizinců*. s. 16

⁶ VACKOVÁ, J., HORSKÁ J. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi: příručka pro pedagogy*. s. 19

⁷ JIRKA, L. *Migrace za lepším životem: etnická návratová migrace ze západní Ukrajiny: sounáležitost s ukrajinským národem a "vytváření" krajanů*. s. 44

Pokud mají rodiče kladný vztah k výuce českého jazyka, může to velmi urychlit pokrok ve škole.⁸

Metodika MŠMT o vzdělávání žáků s OMJ na ZŠ popisuje další faktory, které ovlivňují začlenění žáků do běžné výuky: délka pobytu cizince v novém jazykovém prostředí a také to, jak jsou jazykově vybaveni a jak dlouho pobývají v cílové zemi ostatní členové jeho nejbližšího okruhu; mateřský jazyk žáka-cizince (jestli ovládá některý ze slovanských jazyků, či nikoliv); stupeň ovládnutí češtiny jako cizího jazyka; motivace žáka k učení se – je důležité, jaký má rodina žáka vztah ke vzdělání, jestli má dítě přístup k soukromému doučování, české vychovatelce (objevuje se u dětí např. čínských a vietnamských podnikatelů), nakolik komunikuje žák i jeho nejbližší okolí s majoritou; a kulturní odlišnosti; odlišnost školského systému, v němž byl dosud žák vzděláván.⁹

3.3. Školní adaptace žáků s OMJ

Abychom mohli začít efektivně vzdělávat žáky s OMJ, musíme si nejprve uvědomit zásadní specifika jejich učení se. Tito žáci přicházejí na naše území často s velmi malou, či dokonce žádnou, znalostí českého jazyka. V hodinách se učí český jazyk ne jako cizí, ale jako mateřský a v tomto jazyce se musí učit také v ostatních předmětech, i přesto že mu dostatečně nerozumí. Zásadní překážkou limitující školní úspěšnost žáků s OMJ je tedy jazyková bariéra. Je především na učiteli zkoordinovat nejen běžnou výuku ve třídě, ale také individuální výuku žáků s OMJ.

Kromě jazykové bariéry děti prožívají mnoho emocí, často těch negativních. Je potřeba brát v úvahu kulturní šok, pocity osamělosti, emoční smíšenost apod. Naším cílem je tedy takovému žákovi pomoci se lépe adaptovat na prostředí školy a zároveň mu usnadnit cestu životem v českém kulturním prostředí. Abychom však s dítětem mohli začít co nejdříve pracovat a zároveň, aby práce byla efektivní, je potřeba vědět, jaká je jeho jazyková vybavenost v českém jazyce, jak a v čem se jeho mateřský jazyk liší od českého jazyka.

---

⁸ https://www.praha12.cz/assets/File.ashx?id_org=80112&id_dokumenty=52585

⁹ ŠINDELÁŘOVÁ, J., ŠKODOVÁ, S. *Metodika práce s žáky-cizinci v základní škole*. 2. s. 45-46

Může nám také pomoci informace, jak dlouho dítě v České republice pobývá; jaké jsou jeho předchozí zkušenosti se školským systémem; co ho baví a v čem je dítě úspěšné.

Pokud tito žáci přicházejí z odlišných kulturních zázemí, může pro ně být také velmi těžké zorientovat se v pravidlech a zvyklostech našeho školního prostředí. Pro někoho může být velmi obtížné navázat sociální vztahy s vrstevníky, nebo naopak někdo může mít absence zájmu k navazování takových vztahů.

Můžeme si představit ideální situaci, kdy do třídy přijde žák s OMJ toužící se učit všemu novému. Práce s takovým žákem bude pro učitele jistě náročná, ale o mnoho realističtější je to, že do třídy vstoupí žák, který bude mít negativní postoj k změně prostředí. Je důležité si uvědomit, že každý z nás si s sebou nese zkušenosti z již prožitého života, které mohou být často velmi negativní. Každý z nás má své silné a slabé stránky, a právě na tom mohou učitelé stavět.

Žáci s OMJ se často vyskytnou v situaci, kdy jsou socio-kulturně handicapováni. Může to být způsobeno nízkou úrovní vzdělanosti rodiny a s tím souvisejícího zanedbávání studia; může to také vyplývat z odlišnosti sociální a kulturní příslušnosti, s níž souvisí i získávání jiných poznatků, dovedností a rozvoj jiných postojů a očekávání, než jaký mají příslušníci majoritní společnosti. Může se stát, že některé věci mohou být pro rodinu zbytečné či nechtěné, z toho důvodu dítě nebudou ve studiu podporovat. Žák se také může vůči většině ostatních žáků vymykat vzhledem, či způsobem oblékání. Dítě tak získá vůči majoritní společnosti pravděpodobně znevýhodnění. Děti jsou velmi vnímavé a vše toto registrují. Zároveň je možné, že dítě mezi sebe do kolektivu budou přijímat velmi těžce. Z těchto problémů potom může vyplývat několik negativních vjemů. Dítě nebude mít potřebu dobře prospívat, či dokonce se učit jazyk majoritní společnosti. Škola pro ně bude zdrojem stresu a získají negativní zkušenosti, které mohou zdeformovat možnosti dalšího vzdělávání. To je pro nás však nechtěné.

Ve většině škol si se všemi problémy, které jsou spjaté s příchodem žáka s OMJ, musí poradit třídní učitel téměř sám. Dnes však mohou školy využívat pomoci tzv. adaptačního koordinátora. Takový člověk může být ve škole pro dítě „majákem“, jistotou, na kterou se mohou vždy obrátit a on jim vždy pomůže, když nepomůže nikdo jiný.

3.4. Rodina jako součást adaptace žáka s OMJ na školní prostředí

Rodina je nejzásadnějším prvkem v životě dítěte. Ideálně by o něj měla pečovat a chránit ho před okolními vlivy. *Rodina, jako nejstarší základní společenská skupina či společenství, nejtěsněji spjatá nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkcemi, činnostmi zabezpečujícími potřeby svých členů a společnosti jako celku, prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti, významu i začlenění do společnosti. Adaptuje se přitom na její nejrůznější proměny či vývojové stupně. Přizpůsobujíc se jim, udržuje život člověka prakticky ve všech jeho sférách a cyklech.*¹⁰

Aby byla adaptace žáka na školní a potažmo nové kulturní prostředí úspěšná, je potřeba, aby škola a rodiče vzájemně spolupracovali. I přesto, že je adaptace cílena na žáka, je často z procesu adaptace vyčleňován. Tzv. triangulační proces zahrnuje všechny 3 aktéry adaptace tak, že by ideálně každý měl přispět takovou měrou, aby celý adaptační proces probíhal harmonicky. Jedná se o rodiče, žáka a školu (učitele). Pro žáka je adaptace na školní prostředí velmi náročná a často se potýká s mnoha problémy, o kterých nemusí mít ani rodič, ani škola ponětí. Dítě často stojí na pomezí dvou odlišných kultur. Když opomineme to, že je zásadní, aby se naučil vyučovací jazyk, často musí tzv. přepínat mezi majoritní společností, se kterou se setkává ve škole a svou původní, kterou si rodina přinesla ze své země původu.¹¹

Jistě existují výjimky, kdy se žák dokáže adaptovat na nové prostředí pouze za pomoci školy. Podpora rodiny však často hraje zásadní roli a žákovi velmi ulehčí zvyknutí si na nové prostředí. Problémem však bývá, že rodiče sami nevědí, jak by mohli žáku pomoci, protože se v novém prostředí musí sami rychle zorientovat. V tu chvíli přichází na řadu pomoc školy, která může rodičům poskytnout informace o tom, co všechno může jak žáku, tak i jim, pomoci během adaptačního procesu.

Když škola nabídne nějaké možnosti, jak dítěti pomoci, je potom už na rodičích, jestli těchto možností využije. Rodič může být vnímán dvěma způsoby, jako klient nebo jako partner. Rodič – klient bude očekávat, že veškerý tok informací a zájem bude vyvinut ze

---

¹⁰ DUNOVSKÝ, J.a kol.: *Sociální pediatrie*. s. 91–92

¹¹ ZÁLESKÁ, K. *Podpora školní adaptace žáků-cizinců*. s. 17–19

strany školy a bude naplňovat potřeby rodičů. Rodič – partner se bude naopak chtít aktivně podílet nejen na vzdělávání svého dítěte, ale také na chodu školy.¹² Jak to bude nastaveno bývá však často určeno tím, jaký přístup škola k adaptaci zvolí. Na následujících stránkách bude upřesněno, jaké možnosti nabízí FZŠ Trávníčkova. Dále pak bude zjišťováno, jakým způsobem rodiče se školou komunikují.

---

¹² ČAPEK. R. *Učitel a rodič*. s. 25

4. Možnosti podpory žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova

Vzhledem k tomu, že diplomová práce se zabývá adaptací žáka na prostředí konkrétní základní školy, je nezbytné představit jednotlivé možnosti podpory, které daná škola nabízí. Tato kapitola je pak základem pro výzkumnou část, která zkoumá, zda je nabízená podpora z pohledu rodičů dostatečná či nikoli.

Cílem této kapitoly je pak sumarizace a zřehlednění všech možností, které FZŠ Trávníčkova přichozím žákům a potažmo rodičům žáků s OMJ nabízí. V rámci *Výzvy 51*, která byla zmíněna v úvodu práce, se škola snaží o strukturování nabízené pomoci a hledá další možnosti, které může žákům a jejich rodičům nabídnout. Ústřední postavou, která v adaptaci pomáhá, je adaptační koordinátor, kterému je v práci věnována poměrná část. V první části bude stručně představena konkrétní škola a prostředí MČ Prahy 13. Dále se pak kapitola zabývá především obdobím před nástupem žáka do běžné výuky a popisem toho, jak žák prochází školou na základě vypracovaného operativního plánu školy. Dále jsou pak popisovány oficiální možnosti podpory žáků dle platných dokumentů MŠMT a další nabízené možnosti školy. Kapitola je pak ukončena fází následné adaptace a shrnutím dalších aktivit, které škola nabízí.

4.1. MČ Praha 13 a FZŠ Trávníčkova

Následující kapitola v krátkosti přibližuje Městskou část, ve které se konkrétní základní škola nachází. Součástí je i přehled počtu cizinců žijící na jejím území a zásadní aktivity, které nabízí. Následně pak kapitola přibližuje FZŠ Trávníčkova, především její historii týkající se práce s žáky s OMJ, počet a původ žáků s OMJ za poslední roky.

4.1.1. Praha 13

Praha je jedním ze 14 krajů, na které je z hlediska správního členění rozděleno území České republiky. Z dalšího pohledu je Praha statutárním městem, které je řízeno městským

zastupitelstvem v čele s primátorem a dělí se na další samosprávná území (městské části).¹³ Městská část Praha 13 se nachází v jihozápadní části hlavního města, přibližně 9 km od centra. Počátkem roku 2019 zde žilo přibližně 68 000 obyvatel.

Mezi nejbližší sousedy patří Řepy, Zličín a Řeporyje. V posledních letech je zde vystavována nová bytová výstavba, která pravděpodobně láká nově příchozí obyvatele, především z řad cizinců. Dle údajů statistického úřadu byl k 1. 1. 2020 ve správním obvodu Prahy 13 podíl cizinců 18, 93 %, tj. 13 228 cizinců.¹⁴

Protože se počet cizinců na území Prahy 13 každým rokem zvyšuje, přijímá na základě toho několik integračních opatření. Ve spolupráci se školami a neziskovými organizacemi uskutečňuje projekt „Společná adresa – Praha 13“, který je financovaný Ministerstvem vnitra České republiky a spolufinancovaný městskou částí Praha 13. Projekt si klade za cíl podporovat vzájemné soužití a pomoci cizincům v adaptaci se na prostředí Prahy 13. V rámci tohoto projektu je uskutečňováno několik aktivit zaměřených především na občany třetích zemí, kteří legálně pobývají na tomto území.¹⁵

Aktuálně v rámci projektu mohou rodiče a děti s OMJ využívat:

- Doučování českého jazyka v mateřských i základních školách,
- Společně v knihovně – nízkoprahová pomoc se školní přípravou (městská knihovna Lužiny), probíhá i online
- Jazykové kurzy pro dospělé on-line
- Prázdninové kurzy českého jazyka na základních školách
- Dvousemestrální kurz pro učitele k výuce češtiny jako cizího jazyka na ÚJOP UK v Praze
- Poskytování informací v různých jazycích o aktuální situaci
- Ve spolupráci s Integračním centrem Praha, o. p. s. organizovali do roku 2020 kulturní akci pod názvem *Nejsme si cizí*

---

¹³ <https://www.czso.cz/csu/xa/praha-jako-uzemni-statisticka-jednotka>

¹⁴ www.czso.cz

¹⁵ <https://www.praha13.cz/Integrace-cizincu>

4.1.2. FZŠ Trávníčkova

FZŠ Trávníčkova byla založena 1. září 1985 jako druhá sídlištní škola tehdejšího Jihozápadního města. Na počátku 90. let měla škola přes 40 tříd a více než 1200 žáků. Od počátku se profilovala jako škola s rozšířenou výukou matematiky, tělesné, hudební a výtvarné výchovy. Později se nabídka rozšířila i o třídy s rozšířenou výukou cizích jazyků a informatiky.

Od roku 2005 se na škole od 1. ročníku vyučuje anglický jazyk a od 6. ročníku se vyučuje druhý cizí jazyk – aktuálně němčina. Větší zájem o žáky s OMJ započal v roce 2005, kdy se škola zapojila do projektu Rozmanitý svět, který ale kontinuálně pokračuje až dodnes.

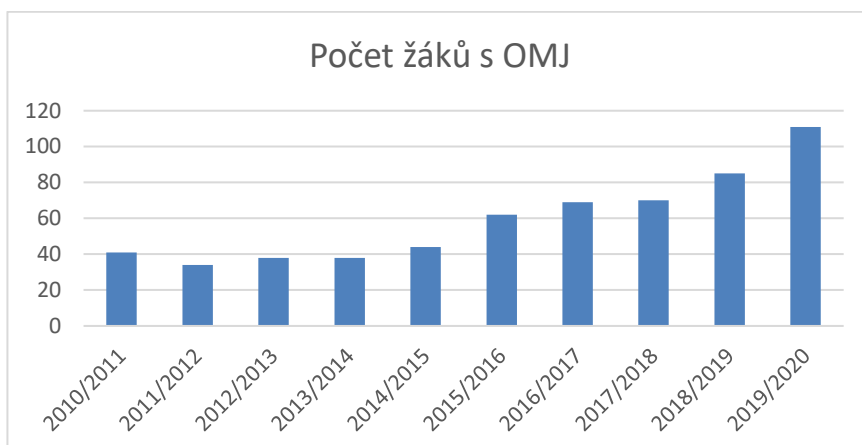
Ve školním roce 2019/2020 bylo provedeno na pražských základních školách výzkumné šetření zaměřené na žáky s OMJ. V rámci dokumentu *Výsledky výzkumného šetření ve školním roce 2019/2020, Žáci s OMJ na základních školách v Praze – Škola jako integrační partner*, můžeme porovnat počet žáků s OMJ na školách Prahy 13 a konkrétně FZŠ Trávníčkova.

	Počet škol	Počet všech žáků	% žáků cizinců	% žáků s OMJ
Praha 13	10	5008	14,10 %	11,20 %
FZŠ Trávníčkova		561	19,80 %	15,50 %

Tab. 1: Porovnání žáků s OMJ na MČ Praha 13 a FZŠ Trávníčkova

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě dokumentu: *Výsledky výzkumného šetření ve školním roce 2019/2020, Žáci s OMJ na základních školách v Praze – Škola jako integrační partner*, 2021

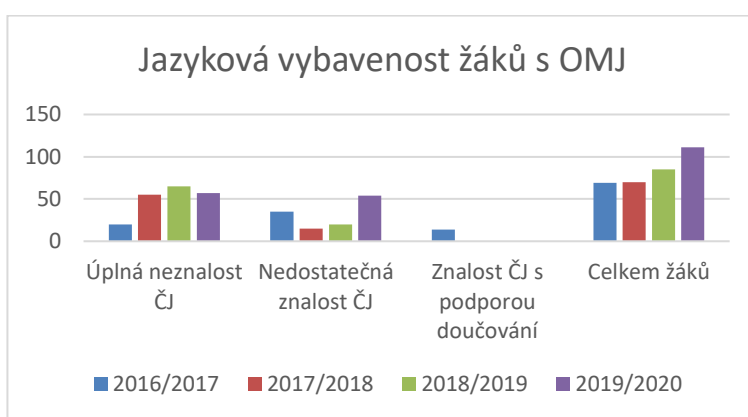
Z výročních zpráv FZŠ Trávníčkova zkoumaných od roku 2010–2020 můžeme zjistit, že počet příchozích žáků s odlišným mateřským jazykem každým rokem stoupá.

Graf 1: Počet žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě Výročních zpráv FZŠ Trávníčkova 2010–2020, 2021

Od začátku školního roku 2016/2017 se začala zkoumat jazyková vybavenost příchozích žáků s OMJ. V prvním zjišťovaném školním roce byla zastoupena kategorie žáků, kteří uměli českým jazykem, a i přesto jim byla nabízena podpora v rámci doučování češtiny. V dalších letech převážila nedostatečná znalost češtiny či úplná neznalost jazyka. Dalo by se předpokládat, že od školního roku 2017/2018 byli do skupiny – nedostatečná znalost ČJ, zařazeni i žáci, kteří česky uměli, ale i přesto jim bylo nabídnuto doučování. Kdežto v prvním roce zaznamenávání byli zařazeni do samostatné kategorie.

Graf 2: Jazyková vybavenost žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě Výročních zpráv FZŠ Trávníčkova 2016–2020, 2021

Z následující tabulky se můžeme dozvědět, z jakých zemí původu žáci s OMJ přicházejí na FZŠ Trávníčkova. Nejvyšší zastoupení má Ukrajina následně pak Ruská federace, Slovenská republika. Ostatní státy jsou zastoupeny v jednotkách.

Stát	počet žáků k 30.6.2019	počet žáků k 30.9.2019*	počet žáků k 30.6.2020
a) ze států EU celkem:	22	29	29
<i>v tom:</i> Slovenská rep.	8	11	10
Bulharská rep.	3	2	2
Irsko	1	2	3
Polská rep.	3	5	5
Rumunská rep.	3	4	4
Maďarsko	3	4	4
Chorvatsko	1	1	1
b) z ostatních států celkem	63	82	82
<i>v tom:</i> Ukrajina	37	44	44
Ruská federace	15	19	18
Běloruská rep.	1	3	3
Vietnam. soc. rep.	1	1	3
Republika Srbsko	2	2	2
Gruzie	2	2	2
Moldavsko	2	2	1
Thajsko	1	1	1
Čína	1	3	3
Uzbekistán	0	1	1
Kazachstán	0	1	1
Makedonie	1	3	3
Celkem a) + b)	85	111	111

* dle statistických zahajovacích výkazů

Tab. 1: Země původu žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova

Zdroj: Převzato z Výroční zpráva FZŠ Trávníčkova 2019/2020

4.2. Adaptační koordinátor

4.2.1. Předpoklady, obecná náplň pozice a možnosti financování

Adaptační koordinátor je ústřední postava, která se účastní adaptace žáka s OMJ na prostředí školy na FZŠ Trávníčkova. To je hlavním důvodem, proč je mu v práci věnován takový prostor. Náplní práce je nejen zpříjemnit nástup dítěte do školy a pomoci mu

v prvních týdnech školy. Jeho úkolem je také komunikovat s rodiči, zároveň propojit veškeré aktivity, které by mohly dítěti pomoci s jeho budoucí školní docházkou, které také zahrnují spolupráci se všemi pedagogy, kteří jsou a budou součástí výchovně-vzdělávacího procesu dítěte.

Práce adaptačního koordinátora může vypadat různě. Na FZŠ Trávníčkova byly v rámci pozice vykonávány následující aktivity, popř. pomoc se zaváděním do praxe vypracované strategie adaptace na základě zkušeností koordinátora i pedagogů. Velkou oporou byly také materiály získané z Meta o. p. s. či NPI ČR. Obě tyto organizace přispívají pravidelně k dané problematice, organizují vzdělávací kurzy pro pedagogy, a zároveň také pro cizince.

Metodickou, ale i finanční podporu pro práci adaptačního koordinátora vykonává Národní institut pro další vzdělávání (dále NPI). Cílem koordinátora je tedy poskytovat podporu dítěti/žáku s OMJ během adaptace na nové odlišné kulturní prostředí a odlišné životní podmínky v české škole. Je však důležité si uvědomit, že tato pomoc ale není jen o žáku. Je i o jeho rodičích. Aby se žák mohl bez problémů zorientovat v novém prostředí, je výhodné, když mu i jeho rodiče mohou poskytnout podporu z domova.

Obecnou náplň práce koordinátora shrnul NPI ČR při popisu pozice:

... Bude mu nápomocen při seznamování se se školními právy a povinnostmi, s třídním kolektivem a s třídou přijatými pravidly chování; se zažitými zvyklostmi a životním stylem; dále při seznamování se s běžným režimem a uspořádáním vyučovacího dne a vyučování (rozvrh hodin, stěhování z kmenových do odborných učeben, možnosti stravování zajišťované školou, školní klub, školní družina, nabídka zájmové činnosti a kroužků apod.).

Adaptační koordinátor taktéž dítěti/žákovi cizinci poskytne pomoc s prostorovou orientací po škole včetně platných pravidel pro pohyb ve škole; zajistí průběžně seznamování s pedagogicko-organizačními i dalšími informacemi; je nápomocen při zajišťování či realizaci úvodního kurzu českého jazyka pro děti/žáky cizince, následně pak i dalších navazujících jazykových kurzů.

Částečně či kompletně se bude podílet na realizaci výuky základů českého jazyka jako jazyka druhého/cizího v prvních čtyřech týdnech přímo ve škole (tj. lexikálního a gramatického minima, základních jazykových frází pro základní komunikaci ve škole, příp. osvojování slovem a písmem nové/jiné grafické soustavy – latinky aj.).¹⁶

Koordinátor má na jednoho žáka vyčleněno celkem 50 hodin, které je potřeba využít během 30 kalendářních dnů. Součástí je nejen přímá aktivita spojená s prací s dítětem, ale zahrnuty jsou i činnosti, které se začleňováním žáka na škole souvisí – příprava materiálů pro žáka a rodiče, komunikace s ostatními pedagogy apod.

Práce koordinátora by se dala rozvrhnout do tří zásadních fází:

- fáze před příchodem žáka
- fáze prvotní adaptace žáka
- fáze následného postupu žáka

Každá z těchto fází obsahuje několik důležitých aktivit, které může koordinátor využívat.

O pozici adaptačního koordinátora si může zažádat jakýkoli pedagogický pracovník školy. Z vykonávané praxe se ukázalo, že by např. učitelé cizích jazyků, kteří nejsou třídní učitelé, mohli být pro tuto pozici více než vhodní. Nejen že jsou velmi dobře jazykově vybaveni alespoň jedním světovým jazykem, ale také mají na začátku školního roku více času než třídní učitelé, a tudíž se mohou žákům věnovat i v době dopoledního vyučování, kdy jsou třídy teprve v třídnickém systému. Navíc mají zkušenost s výukou jazyka, tudíž poskytnutí prvotního kurzu českého jazyka by pro ně mohlo být snazší. Na jiných školách se jím také stali speciální pedagogové, nebo přímo třídní učitelky.

Koordinátor se na příchod žáka musí nejprve připravit. Jelikož na FZŠ Trávníčkova dříve žádný koordinátor nepracoval, dokonce nebyla poskytována příchodím žákům s OMJ žádná strukturovaná podpora, byla potřeba vytvořit strategii, jak by taková podpora mohla probíhat a postupně ji uvádět do praxe na dané základní škole.

---

¹⁶ <https://cizinci.npicr.cz/adaptacni-koordinatori/>

4.2.2. Možnosti metodické podpory

Velmi zajímavým prostorem, kde může koordinátor (ale zároveň učitelé, nebo rodiče) získat mnoho materiálů jsou webové adresy cizinci.npicr.cz a inkluzivnickola.cz. Zde nalezne budoucí koordinátor mnoho dokumentů, které mu pomohou při přípravě na vykonávání této pozice. Národní pedagogický institut České republiky má také vypracováno mnoho dokumentů souvisejících například s českým vzdělávacím systémem, obecnými informacemi pro rodiče, harmonogram školního roku, informace o jídelně či družině apod. Všechny tyto dokumenty jsou zde přístupny až v 17 jazykových mutacích. NPI ČR také nabízí další možnost koordinátorům, a to v podobě zajištění tlumočníka, či různých překladů. To se velmi hodí, pokud do školy přijdou rodiče a jejich děti, kteří neumí vůbec česky a zároveň nemají možnost překladatelů. Pro získání těchto možností stačí kontaktovat krajského koordinátora, se kterým se adaptační koordinátor domluví. Meta o. p. s. zároveň vypracovala příručku adaptačního koordinátora. V roce 2020 díky projektu *51 kroků ke společnému vzdělávání* získalo podporu pro vytváření příruček více škol. Je tedy možné, že v příštím roce budou mít i ostatní školy mnoho kvalitních podkladů pro začleňování žáků s OMJ do výuky.

FZŠ Trávníčkova přešla v období distanční výuky (školní rok 2019/2020 a 2020/2021) do prostředí MS TEAMS. Ukázalo se, že toto prostředí je pro pedagogy výhodné, co se týče sdílení materiálů či aktuálních informací. Proto zde byl zřízen kanál, který se týká sdílení pracovních listů, metodik apod. právě pro potřeby výuky žáků s OMJ. Prvními přispěvateli jsou učitelé češtiny jako druhého jazyka. Jsou schopni sem vkládat pracovní listy, které pomohou učitelům např. při doučování českého jazyka pro žáky s OMJ, nebo ve chvíli, kdy jdou suplovat do třídy, kde se žák s OMJ nachází.

4.2.3. Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči často bývá velmi důležitá při začleňování žáka do chodu školy. Někteří se na adaptaci dítěte podílí aktivně, někteří nemají pozitivní přístup a je občas velmi těžké se s nimi dorozumět. Jsou známy i případy, kdy se rodiče adaptace tolik neúčastnili, ale i přesto bylo dítě ve škole úspěšné.

Někteří rodiče nemají žádné základy českého jazyka, dokonce ani nemluví anglickým jazykem, který je v naší zemi často využíván jako lingua franca. Je proto důležité zjistit si předem, jakým jazykem rodiče mluví a následně podle toho naplánovat schůzku i se zajištěním překladatele. Koordinátor může využít tří možností:

1. Rodiče mají známého, který může do školy přijít a překládat schůzku.
2. Koordinátor může využít některého z učitelů, který se sice nepodílí na přímé výuce žáka, ale má postačující jazykové znalosti.
3. Koordinátor využije možnosti Národního pedagogického institut České republiky, který nabízí bezplatné zprostředkování tlumočníka. Tuto možnost může koordinátor využít také v případě, že potřebuje přeložit jakékoli informace spojené se začleněním žáka. V tomto případě je potřeba kontaktovat krajského koordinátora NIDV ČR, který tuto možnost zajistí.

Na naplánované schůzce koordinátor rodičům představí školu, seznámí rodiče s třídním učitelem, vedením školy. Pomůže rodičům zařídit obědy v jídelně, popřípadě docházku žáka do družiny.

Pokud má koordinátor vypracovanou příručku pro rodiče, může jim jí představit. V opačném případě předá rodičům zásadní kontakty na školu, představí harmonogram školy, co žák potřebuje k výuce apod. Součástí schůzky je vždy i třídní učitel a především dítě.

4.3. Jednotlivé fáze adaptace žáka s OMJ a možnosti nabízené podpory

4.3.1. Fáze před příchodem žáka

Náplní této fáze je celková příprava na příchod žáků s OMJ a jejich rodičů. Pro lepší zorientování všech pedagogických pracovníků a strukturování nabízené podpory byl vypracován školní adaptační plán, který zahrnul jednotlivé kroky. Obsahem je postup od příchodu žáka až po úspěšnou adaptaci. Součástí je popis jednotlivých pozic a jejich náplní.

Takový plán je zároveň i ulehčením při práci s ostatními žáky školy a může být přínosem například pro nově příchozí pedagogy, kteří se stále ještě neorientují v prostředí školy.

V rámci adaptačního plánu byly vytyčeny kroky, jak se bude během adaptace postupovat. To je pro tuto fázi zásadní. Od jednotlivých adaptačních plánů se následně pak odvíjí i potřeby, které je nutné obstarat před příchodem žáka.

Adaptační plán

Adaptační plán je tzv. návod, jak postupovat při příchodu žáka s OMJ na školu. Při vytváření vzala pracovní skupina, která adaptační plán vytvářela, v potaz již zažitě zkušenosti školy. Bylo to např. s kým žák a jeho rodiče přijdou do kontaktu jako první, jakým způsobem se přenášejí informace o žákovi k jeho učitelům, a jak postupovat ve chvíli, kdy se naskytnou všemožné komplikace, např. bude potřeba pomoci odborníků z PPP.

Adaptačním plánem je vymezeno rozvržení funkcí jednotlivých pozic školního adaptačního týmu, který byl vytvořen jako téměř stálá skupina pracovníků školy, kteří budou mít úspěšnou adaptaci dítěte na prostředí na starosti. Z průzkumu na jiných školách a z ostatních příruček se osvědčili zástupci školy, výchovný poradce, adaptační koordinátor, třídní učitel a případný tlumočník/interkulturní pracovník. Členové týmu se mohou na jednotlivých školách měnit v závislosti na personálních možnostech školy. Je však potřeba, aby zde byl někdo, kdo vyřizuje formality a dokumenty; někdo, kdo bude moci být žákovi psychickou oporou a pomůže řešit a předcházet problémy, které by se mohly naskytnout mezi ním a vrstevníky, a pak někdo, kdo by mohl být prostředníkem mezi rodinou a institucí a mohl by pomáhat vyřizovat individuální potřeby rodiny či žáka. Předposlední a poslední možnost se však může prolínat přímo v kompetencích třídního učitele. Je ale příjemné, když má třídní učitel oporu v ostatních odbornících a nastalé problémy s nimi buď může konzultovat, nebo si mohou rozdělit práci. Výhodné pro úspěšnou domluvu s rodiči je, pokud je ve škole někdo, kdo mluví jazykem rodičů a dítěte, nebo pokud si rodiče mohou s sebou přivést překladatele. Pokud není tato možnost, je možné díky NPI ČR zdarma požádat o přítomnost tlumočníka. Stačí pouze kontaktovat krajského koordinátora.

První příklad adaptačního plánu je uveden z Inkluzivní školy, jak ukazuje diagram č. 1. Plán je zaměřen přímo na postup žáka vzděláváním založený na jazykové vybavenosti. U příchozího žáka se v co nejbližší době provede jazyková diagnostika. Na základě diagnostiky pak jsou nastaveny jednotlivé kroky, vytváří se plán pedagogické podpory (PLPP) s přílohou plánu jazykové podpory (PJP). Je zde také možnost obrátit se na Pedagogicko-psychologickou poradnu (PPP).

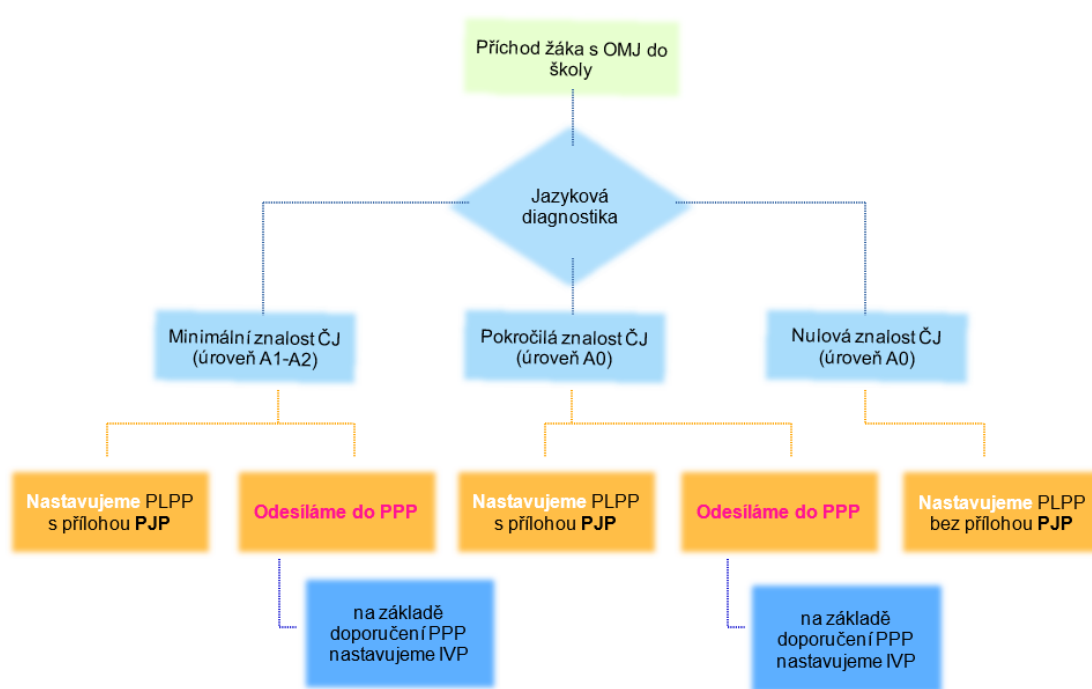

Diagram č. 1: Jazykový adaptační plán

Zdroj: Převzato z inkluzivniskola.cz a upraveno v Libre Office Draw, 2021

Plán slouží jako prvotní vodítko, jak může učitel, popř. škola, postupovat při příchodu žáka, pokud není na tuto skutečnost připravena. Jsou však školy, na které přicházejí cizinci pravidelně. Příkladem takové školy je právě FZŠ Trávníčkova. Proto pro potřeby této školy byl vypracován adaptační plán, nebo také operativní plán školy. V něm jsou zaneseny pozice a náplň práce jednotlivých pozic tak, aby se k tomuto plánu mohl jakýkoli učitel vrátit a zorientovat v případě potřeby. Aktuálně je ve fázi ověřování a uvádění do praxe. V práci je uvedena poslední verze této úpravy (červen 2021).

Adaptační plán FZŠ Trávníčkova

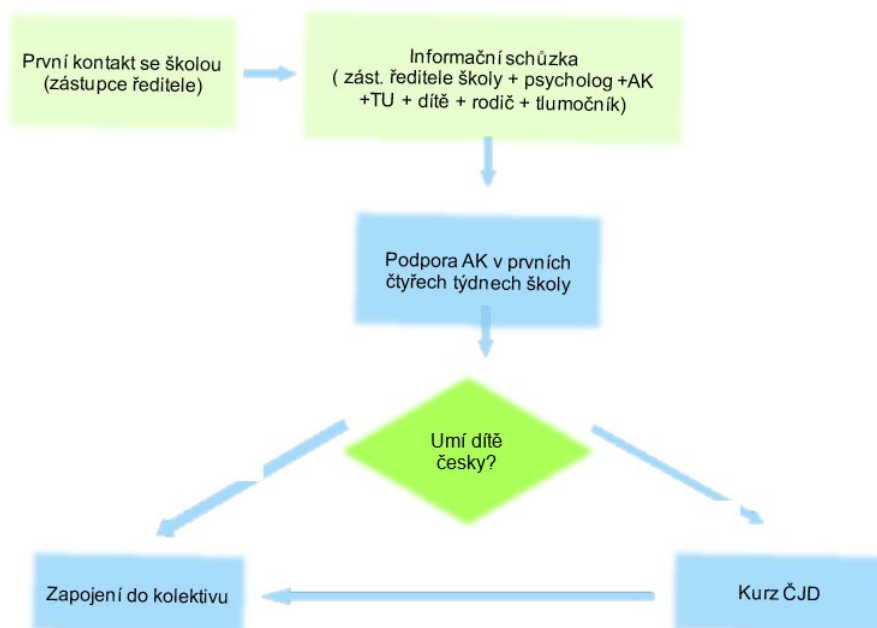

Diagram č. 2: Adaptační plán FZŠ Trávníčkova

Zdroj: Autorský diagram vytvořen v Libre Office Draw, 2021

Jak je z diagramu č. 2 zřejmé, dítě a jeho rodiče projdou několika kroky. Prvním z nich je oslovení školy a kontakt se zástupcem ředitele. Ten bývá nejčastěji telefonický. Společně si domluví termín informativní schůzky, kde bude přítomen tým školy, který byl vytvořen. Zástupce školy rodiči také předloží či pošle průvodní dopis, který má škola pro tyto případy připravený, aby rodič věděl, co ho bude čekat a jaké dokumenty by měl mít s sebou k zápisu žáka do školy. Na FZŠ Trávníčkova bude rodič na informativní schůzce také vyplňovat dotazník, který poskytne škole vstupní informace o dítěti, díky nimž bude moci adaptační koordinátor společně s třídním učitelem lépe nastavit podpůrná opatření. Tento dotazník občas bývá také rodičům poslán dopředu, aby věděli, na co se škola bude ptát. Rodiče mohou tento dotazník i rovnou doma vyplnit, protože jim je rozesílán v elektronické verzi a učitelé se tak mohou na informativní schůzce případně doptat na další podrobnosti.

Druhým krokem je informativní schůzka, která je popsána níže. V třetím kroku žáku pomáhá adaptační koordinátor, který je ale stále v kontaktu s třídním učitelem, ostatními učiteli, kteří žáky vyučují, a rodiči. Společně řeší potřeby žáka či nedostatky v jeho docházce. Zároveň mu může buď zprostředkovat doučování českého jazyka, nebo ho sám učit základním frázím a slovní zásobě. Provede ho prostředím školy a vyřídí s ním všechny náležitosti – družina, jídelna atd. Jelikož má FZŠ Trávníčkova možnost umístění žáka do kurzu Češtiny jako druhého jazyka, může adaptační koordinátor rozhodnout, zda je pro žáka výhodné navštěvovat tento kurz. Takový žák může do kurzu docházet i do jiné školy, která je určena jako spádová pro určitou oblast. Cílem ale veškeré vynaložené aktivity a podpůrné pomoci je úspěšné zapojení do třídního kolektivu.

Průvodní dopis pro rodiče

Na začátku všeho je první kontaktování školy. Většinou to bývá telefonicky, ale není to pravidlem. Před tím, než rodiče přijdou na informativní schůzku, je jim je zaslán průvodní dopis. Tento dopis jim může být zaslán buď na email, nebo jim bude předán přímo v den prvního kontaktování školy v tištěné verzi. Jelikož se musí zástupce školy domluvit s ostatními pracovníky, kdy by bylo možné vykonat informativní schůzku, je lepší, když tento dopis je rodiči zaslán společně s termínem schůzky.

Průvodní dopis obsahuje důležité informace o tom, co by měl mít rodič na schůzku s sebou a odkazuje na datum a čas konání schůzky. Součástí je informace, že žák projde neformálním pohovorem s třídním učitelem a psychologem za účelem získání informací o dítěti a následné přípravě na jeho vstup do školy. Rodič mezi tím bude mít schůzku s vedením školy k vyřízení formalit.

Informativní schůzka

Po prvním kontaktování školy, resp. zástupce školy, přichází na řadu informativní schůzka. Cílem takové schůzky je představení školy a primárních zaměstnanců školy, se kterými rodiče a jejich děti přijdou zpočátku nejčastěji do kontaktu.

Vzhledem k tomu, že rodiče i děti často prožívají negativní emoce, tj. strach, nechuť a odmítání dítěte jít do nového prostředí apod., může pro ně být tato schůzka velmi přínosná.

Mohou zjistit, že prostředí školy je přívětivé. Zaměstnanci školy mohou ukázat dítěti, že se není čeho bát a pozitivně tak zapůsobit na psychiku dítěte.

Schůzka probíhá těsně před nástupem žáka do školy. Často v odpoledních hodinách, po vyučování. V tento čas je mnoho prostoru na to, aby se s rodiči vyřídilo vše, co je potřeba. Také je prostor na to, aby žák trochu poznal školu a už svůj první školní den věděl, kam se vydat.

Prakticky schůzka probíhá tak, že koordinátor přivítá a vyzvedne rodiče. Přivede je do místnosti, kde je pracovní tým. Na začátku řekne několik důležitých informací, které by mohly být zajímavé i pro dítě (třídní učitel může koordinátora doplnit). Poté zástupce školy a koordinátor odchází s rodiči vyřešit formální stránku vstupu žáka do školy, dítě zůstává se školním psychologem a třídním učitelem v místnosti. Pokud rodiče nemluví českým jazykem, vše překládá tlumočník.

Dítě na informativní schůzce

Zatímco rodiče odejdou vyřizovat formální část schůzky se zástupcem a koordinátorem do kanceláře, zůstává v místnosti třídní učitel a psycholog. Ti mají za úkol zjistit, jak je na tom dítě s jazykovou vybaveností, ale také na jaké úrovni např. v matematice, jaké má koníčky a záliby, a také jaké jsou jeho pocity (bázlivé, smutné, vyděšené, bojácné atd.). Cílem je tedy poznat dítě, jaké je a na základě toho pak naplánovat jeho první dny ve škole.

Ve spolupráci se školním psychologem a speciálním pedagogem byl vytvořen hrubý nárys takové schůzky. Schůzka obsahuje nejprve tzv. ledolamky, jejichž cílem je prolomit ledy mezi psychologem/učitelem a dítětem. Následně směřuje k tomu, aby se psycholog a třídní učitel o dítěti něco dozvěděli. Jazykovou vybavenost zjišťuje učitel během celého pohovoru. Zároveň je také zjišťována jazyková kompetence v rodném jazyce dítěte. Nakonec třídní učitel nebo adaptační koordinátor prochází s dítětem i rodiči školu. Cílem je také ukázat dítěti cestu do třídy v den, kdy půjde poprvé samo do školy.

Jedna z důležitých informací, které koordinátor žáku po pohovoru předává, je místo, kam si první den odloží své věci. Následující představení školy je individuální. Učitel může s žákem dojít do skřínky, předat klíček a jít zpětně směrem do třídy. Ukázat dítěti během

toho prostředí školy, případně rozmístit cedulky, kdyby si dítě cestu nezapamatovalo. Ve třídě je možné dítě seznámit s jednotlivými funkčními místy – odpadkovým košem; pokud je zde místo, odkud si žáci mohou brát bílé papíry pro svou práci; ukázat místo, kde bude sedět. Je také možné žáku ukázat nějaké třídní fotografie, aby vědělo, mezi jaké děti další den přijde. Vše jsou to pouze návrhy, které by mohly dítě zbavit strachu z příchodu do školy, a naopak mu přidat chuť další den do školy přijít a těšit se na to. Je potřeba, aby dítě vědělo, kde je učitelův kabinet a především toalety. Aby ale učitel nezapomněl na zásadní body, byl pro ně vytvořen tzv. checklist toho, co by měl žák vědět a znát před příchodem a v první dny příchodu do školy.

Texty pro rodiče s informacemi o škole

Texty pro rodiče jsou takový materiál, který pomůže, rodičům, lépe se zorientovat ve vzdělávacím systému České republiky a především v chodu konkrétní základní školy. Obsahují základní informace o českém školství; základní body školního řádu dané školy; vše, co potřebuje žák mít ke školní docházce; informace o školní družině a školní jídelně; plán školy a harmonogram školního roku; atd. Součástí jsou také informace o jednotlivých pozicích na škole i se jmény a kontaktními informacemi, aby rodiče věděli, na koho se obrátit v jednotlivých situacích. Leták pro rodiče FZŠ Trávníčkova je přiložen v příloze. Další materiály připravuje adaptační koordinátor na konkrétní schůzky za pomoci webu inkluzivniskola.cz.

4.3.2. Fáze prvotní adaptace žáka

Po informativní schůzce a seznámení žáka s prostředím školy přichází fáze prvotní adaptace. V této fázi žák opravdu objevuje prostředí školy, a k tomu mu jsou poskytována různá podpůrná opatření. Kromě běžné výuky, kde práci s žákem vykonává učitel sám tak, aby pomohl žáku se co nejefektivněji zapojit do výuky, nabízí FZŠ Trávníčkova několik dalších možností, které jsou blíže rozebrány v následující kapitole.

Nejčastěji je využívána podpora adaptačního koordinátora, který monitoruje další postup dítěte, případně mu pomáhá se situacemi, které potřebuje vyřešit. Koordinátor také dále komunikuje s rodiči a učiteli. Na konci tohoto období, tj. 4 týdny, se pak koordinátor

sejde s vyučujícími žáka s OMJ, zhodnotí efektivnost podpory a společně navrhnou další postup dítěte výchovně-vzdělávacím procesem. Výsledek této schůzky pak bude představen rodičům žáka s OMJ.

Oficiální možnosti podpůrných opatření (PLPP, IVP)

Zákon, který se zabývá podpůrnými opatřeními pro žáky s OMJ, je novelizovaný školský zákon 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání, spolu s vyhláškou 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Podpůrná opatření zavádí ve třech stupních.

První stupeň je nastaven bez doporučení školského poradenského zařízení. Tato podpora je poskytována žákům, kteří mají pokročilou znalost českého jazyka a potřebují podporu spíše v jednotlivých předmětech. Taková podpora může být poskytována formou mírných úprav v režimu školní docházky a domácí přípravy. Plán podpory obvykle vytváří třídní učitel ve spolupráci s výchovným poradcem či jiným pracovníkem školy. S tímto plánem jsou obeznámeni všichni učitelé, které daného žáka učí. Po třech měsících je plán vyhodnocen a navrhnu se další možnosti podpory. Žák může být také vyšetřen v PPP.

Druhý stupeň je využíván pro žáky s nedostatečnou znalostí českého jazyka. Učitel může upravit organizaci i metody výuky, zároveň má možnost využívat především formativního hodnocení, také může využít individuálního vzdělávacího plánu. Žáci mají nárok na 3 hodiny češtiny týdně, nejvýše však 120 hodin ročně. Žáci zařazení do tohoto stupně podpory mají také možnost využít podporu sociokulturní adaptace. Obsah učiva může být v odůvodněných případech modifikován, výstupy a výsledky vzdělávání se mohou modifikovat pouze pro žáky s lehkým mentálním postižením. Pracuje se s posilováním výuky tam, kde žák selhává s využitím pedagogické intervence.

Žáci, kteří nemají žádnou znalost českého jazyka mohou využít třetího stupně podpory. V tomto případě je často potřeba upravit nejen metody práce, ale také organizaci a průběh vyučování, ŠVP a hodnocení žáka. Takoví žáci mají nárok na 3 hodiny výuky češtiny

týdně, nejvýše 200 hodin za rok, úpravu obsahu vzdělávání, speciální učebnice a pomůcky a také například asistenta pedagoga.

Individuální vzdělávací plán (IVP) zpracovává škola pro žáka od druhého stupně podpůrných opatření, a to na základě doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ) a žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce. IVP vychází ze školního vzdělávacího programu (ŠVP). Obsahuje mj. údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem. Naplňování IVP vyhodnocuje školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou nejméně jednou ročně.¹⁷

Zařazení do ročníku

Zařazení do ročníku je velmi individuální a je zcela v pravomoci ředitele školy, který uváží několik faktorů: věk dítěte, dosavadní získané znalosti dítěte a jazyková bariéra. Pokud žák nemá dostatečnou znalost českého jazyka a nebude navštěvovat intenzivní kurz Češtiny jako druhého jazyka, může být výjimečně umístěn o ročník níže. Je však vhodnější ho, i přes jazykovou bariéru, neumisťovat o ročník níž. Klíčem k úspěšné adaptaci je podpora učitele a spolupracující rodiče.

Samostatnou kategorií při rozhodování o zařazení do ročníku představují děti ve věku 14–15 let. U této věkové skupiny je nutné mít na zřeteli jejich blížící se přechod na střední školu, na které je vyžadována alespoň minimální znalost českého jazyka. Je nutné zaměřit se co nejvíce na jazykovou přípravu a zohlednit tuto skutečnost také při volbě vhodného ročníku. V těchto případech jsou žáci často zařazováni o ročník níže. Pokud jsou ve škole žáci, kteří po příjezdu do ČR nastoupili do 9. ročníku a z důvodu jazykové neznalosti ve studiu selhávají, je možné jim na základě doporučení PPP v rámci 3. stupně podpůrných opatření prodloužit délku studia. Vyhláška č. 27/2016 Sb. uvádí, že „pokud to speciální vzdělávací potřeby vyžadují (zejména u žáků z odlišného kulturního prostředí nebo žijících v odlišných životních podmínkách), je možné v případě potřeby prodloužit délku základního, středního a vyššího odborného vzdělávání o 1 rok.“¹⁸

---

¹⁷ <http://www.nuv.cz/t/cizinci-podpurna-opatreni>

¹⁸ <https://www.inkluzivniskola.cz/zarazeni-do-rocniku>

Podmínky pro zařazení do kurzu ČDJ

Do kurzu Čeština jako druhý jazyk je žák zařazen na základě doporučení třídního učitele a adaptačního koordinátora a registrace probíhá via žádost o zařazení do kurzu, která je podepsána zákonným zástupcem dítěte. Rozhodnutí o zařazení je zcela v kompetenci ředitele školy.

Jeden běh kurzu probíhá po dobu tří měsíců. V jedné skupině je 3–5 žáků s OMJ. Počet žáků se může během jednoho běhu měnit (dle toho, jak cílová skupina do školy přichází, či odchází; jak jsou naplněny cílové požadavky na znalost jazyka). Současně je možné zvážit volbu náhradníků pro daný kurz. Pro přihlášené žáky je doučování opět povinné a v případě absence musí být omluveno zákonným zástupcem. Kurz vede pedagog, asistent pedagoga či jiná určená osoba a probíhá v dopoledních hodinách.

V kurzu se učí žáci základní slovní zásobě, běžným konverzačním tématům a základům sociokulturních zvyklostí. Cílem kurzu je poskytnout dětem s OMJ intenzivní výuku českého jazyka v kratším úseku, a tedy i efektivněji. Kurz se snaží odstranit zásadní bariéru dítěte s OMJ při dosažení školního úspěchu a v úspěšném začleňování a adaptování se v kolektivu vrstevníků nejen ve třídě.

Další možnosti doučování ČJ

Škola nabízí kromě intenzivního kurzu Čeština jako druhý jazyk další možnosti doučování. Nejčastěji využívané je doučování českého jazyka, které probíhá jednou týdně a bývá v kompetenci třídních učitelů, nebo učitelů českého jazyka na II. stupni. Cílem je podpořit žáky s OMJ prostřednictvím možnosti doučování v hlavních a vedlejších odborných předmětech.

Zde se učitel intenzivně věnuje buď látce, která je aktuálně ve třídě rozebírána, popřípadě doučování přizpůsobuje aktuálním schopnostem a dovednostem žáků. Podmínkou je doučování nejméně tří žáků. Výběr je opět zcela v kompetenci ředitele školy. Prakticky probíhá výběr tak, že si učitel ve třídě diagnostikuje potřebu žáků a ty, kteří potřebují pomoci, zařadí mezi doučované. Pro přihlášené žáky je doučování povinné a v případě absence musí být omluveno zákonným zástupcem.

Klub Rozmanitý svět

Rozmanitý svět je projekt, který je zaměřen na rozvoj osobnosti dětí azylantů, cizinců a příslušníků etnických minorit žijících v Praze, jehož cílem byla důsledná pomoc při integraci těchto dětí do českých základních škol a potažmo celé české společnosti. S projektem souviselo potírání vzniku diskriminace na základě etnického původu, posílení rovných příležitostí etnických minorit pro vzdělávání v ČR, a naopak prohloubení poznatků o cizích kulturách a rozdílném životním stylu českých žáků. V rámci projektu byl vytvořen klub Rozmanitý svět, který zastřešoval výuku českého jazyka (1x týdně 90 min.), výuku českých reálií (1x týdně 90 min.), tematická odpoledne zaměřená na tradice a zvyky vybrané země, logopedickou poradnu (2x měsíčně). Klub byl vytvořen v roce 2005 a je aktivní dodnes.¹⁹

Aktuálně se žáci scházejí pravidelně 1x týdně na 2 hodiny. Učí se zde český jazyk, ale zároveň společně vyráží na výlety po Praze.

Buddy

Buddy, neboli kamarád do nepohody, je žák školy, který pomáhá příchozímu žákům se začleňováním se do prostředí školy. Buď je to spolužák ze třídy, nebo to může být zástupce žáků z řad školního parlamentu. Buddym se může stát jakýkoli žák ze školy. Vhodné je, pokud buddy umí i rodným jazykem příchozího žáka s OMJ, protože to zpočátku velmi ulehčí komunikaci s dítětem, a navíc pokud je ze stejné třídy jako příchozí žák. Takový kamarád nově příchozímu žákovi pomáhá s orientací ve škole, s běžnými situacemi, které následně řeší buď s učitelem, nebo adaptačním koordinátorem.

---

¹⁹ Rozmanitý svět – praktické zkušenosti z dvouleté realizace vzdělávacího projektu pro malé cizince, s. 4

4.3.3. Fáze následné adaptace žáka

Fáze následné adaptace byla vytyčena ke konci adaptačního období, které je nastaveno na 4 týdny.²⁰ Na konci tohoto období se adaptační koordinátor sejde nejprve s vyučujícími učiteli žáka s OMJ, zkonzultuje a zhodnotí postup dítěte a úspěšnost nastavených cílů z informativní schůzky. Zároveň společně popíší problémy ve výuce, které u žáka stále přetrvávají a navrhnou další postup, který je shrnut do tzv. adaptačního plánu. V tomto plánu podává návrhy, jaké další možnosti může žák na škole (i mimo ni) využívat. Společně s učiteli stanoví cíle, kterých by žák měl v nejbližší době dosáhnout a naplánovat, jakými způsoby docílí jejich splnění. Po konzultaci s učiteli a vedením školy tyto návrhy předloží rodičům.

Následná podpora je pak už na spolupráci mezi třídním učitelem, který sleduje další postup žáka výchovně-vzdělávacím procesem a konzultuje ho s dalšími učiteli žáka s OMJ a rodiči.

Jako následná podpora může být využito doučování českého jazyka, příp. účast dítěte na kurzu Čeština jako druhý jazyk. Dítě se také může účastnit dalších aktivit, které škola nabízí, např. Letního kurzu českého jazyka pro žáky s OMJ, nebo různých komunitních aktivit školy. Učitel může rodiče také odkázat na další aktivity, které jsou na Praze 13 realizovány v rámci projektu *Společná adresa – Praha 13*.

Letní kurz českého jazyka pro žáky s OMJ

Tento kurz je určen především pro žáky s OMJ. Často se stává, že se kurzu účastní i děti jejichž rodným jazykem je jazyk český. Letní kurz se koná tradičně v předposledním týdnu v srpnu. Během týdne si žáci opakují látku z předešlých ročníků. V případě, že se účastní dítě s OMJ, které ještě nikdy nenavštěvovalo FZŠ Trávníčkova, učí se základní slovní zásobě a poznává prostředí školy. Zároveň se během týdne žáci vypravují na výlet většinou do centra Prahy. Kurzu se účastní každý rok v průměru 14 dětí.

---

²⁰ Časový úsek byl vybrán na základě finanční podpory adaptačního koordinátora, který je financován NPI ČR.

Komunitní aktivity školy

Ve školním roce 2020/2021 se na FZŠ Trávníčkova začaly organizovat různé komunitní aktivity (viz Tab. 1). Aktivity zatím organizují pouze učitelky školy a zvou k nim další účastníky z řad pedagogického sboru, rodičů a žáků. V daném školním roce se mnoho aktivit přesunulo do on-line prostředí, jelikož byly školy uzavřeny.

Název akce	Datum konání	Cíl aktivity	Zúčastněných žáků s OMJ
Příměstský tábor	20. 7. – 23. 7. 2020	Seznámení žáků s místy významnými pro českou historii a kulturu. Dílčím cílem propojit žáky s OMJ s ostatními žáky i seznámení s rodiči zúčastněných žáků.	7
Mezinárodní hravé odpoledne s táborákem	30. 9. 2020	Prioritním cílem tohoto setkání je vzájemné seznámení dětí s OMJ a jejich rodin s ostatními dětmi a rodinami. Tato akce má pomoci navodit příjemnou a přátelskou atmosféru pro další komunitní aktivity.	25
Skupinová úkolovka nejen pro žáky s OMJ aneb poznej Prahu 13	14. 12. 2020 – 31. 1. 2021	Seznámení se se zajímavostmi, památkami a přírodními úkazy v okolí školy a bydliště, orientace v okolí a poznávání historie. Dílčí cíl setkání: plánování trasy, práce s mapou a kompasem, spolupráce v bilingvních skupinách. Spolupráce s širší veřejností (obyvateli Prahy 13), Proximou sociale a s okolními školami.	25

Výlet na Říp	8. 5. 2021	Seznámení se se zajímavostmi, přírodní památkou v okolí Prahy – hora Říp, orientace v okolí a poznávání české historie. Poznávání české tradiční aktivity – turistika. Spolupráce s širší veřejností (obyvateli Prahy 13) a Meta, o.p.s.	8
Dotkni se Země	26. 5. 2021	Setkání má za cíl propojit žáky – s OMJ a ostatní – ze 3. a 7. ročníků při spolupráci na jednotlivých aktivitách, podpořit v nich práci ve skupinách, párové sdílení a poskytnout jim celkově příležitost k seznámení.	8
Expedice k soutoku Lužnice a Nežárky	21. - 22. 6. 2021	Seznámení žáky s částí České republiky a společné strávení chvil mimo školu. Podpoření spolupráce v bilingvních skupinách.	15
Sejdeme se v Trávě	24. 6. 2021	Komunitní setkání rodičů, dětí a pedagogů školy. Setkání je podpořeno pozvanými hosty – perskou tradiční hudbou, cirkusovým workshopem, origami workshopem, irskými tanci.	cca 30
Vařící výzva	1. 6. - 30. 6. 2021	Cílem aktivity bylo vyzkoušet si uvařit podle receptu jídlo z mezinárodní kuchyně, které rodiče s dětmi ještě nikdy nedělali. Úkolem bylo také dokumentovat průběh vaření.	10

Tab. 2: Komunitní aktivity školy ve školním roce 2020/2021

Zdroj: Reporty komunitních aktivit skupiny K03 v rámci projektu 51 kroků k lepšímu vzdělávání

PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části práce byly shrnuty možnosti podpory, které FZŠ Trávníčkova nabízí přichozím žákům s OMJ. Tyto poznatky jsou základem pro výzkumnou část práce. Praktická část je zpracována jako evaluační případová studie, jejímž smyslem je hodnotící analýza problematiky adaptace žáků s OMJ z pohledu rodičů. Na jejím základě budou moci být získané poznatky později implementovány do praxe konkrétní školy.²¹

V následující části je přiblížena metodologie výzkumu, vytyčené cíle výzkumu a výzkumné otázky. Dále se část této práce věnuje popisu konkrétních metod sběru dat a také se vyjádří k problematice výběru zkoumaných vzorků. Nakonec se pak soustředí na analýzu získaných dat, jejich interpretaci a vyvození závěrů a doporučení, která budou proveditelná v praxi.

5. Metodologie výzkumu

S ohledem na skutečnost, že se jedná o výzkum, který probíhá v rámci dynamického prostředí základní školy, kde se neustále mění potřeby a situace účastníků, bylo potřeba pro to zvolit také vhodné metody výzkumu. Jádrem výzkumu je empirické šetření navržené jako kvalitativně kvantitativní, kdy se budou obě metody prolínat v závislosti na zkoumaném problému. Převážně je využíváno kvalitativních metod (rozhovorů s rodiči a učiteli, analýza dokumentů dané školy, poznatky získané z praxe výzkumníka), které jsou doplněny kvantitativní metodou (dotazníky).

Výzkumná část byla rozdělena do několika kroků, které jsou shrnuty v následující části. Prvním krokem bylo určení výzkumného tématu a definování výzkumných otázek. Společně s ním se prolínal druhý krok, a to výběr zkoumaného případu. Nebylo možné opomenout ani etické otázky výzkumu. Dalším krokem byl pak samotný sběr dat, který

---

²¹ ŠVARÍČEK, M., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.*, s. 102

vytvořil základ pro následnou analýzu a interpretaci. V poslední části je pak shrnuto doporučení k využití v praxi na FZŠ Trávníčkova.

Prostředí, ve kterém výzkum probíhal je detailně popsáno v teoretické části práce, kde jsou shrnuty nejen možnosti, které FZŠ nabízí. Je zde také popsána škola samotná a zároveň byla v krátkosti přiblížena i městská část Praha 13. Z toho důvodu popis prostředí, kde výzkum probíhal, není zahrnut do této části práce.

5.1. Cíle výzkumu

Prvním cílem práce bylo zmapování a sumarizace podpory, která je žákům a jejich rodičům s OMJ nabízena konkrétní školou, jelikož škola tyto informace nemá nikde uvedené v ucelené formě. Na základě toho pak bylo cílem výzkumu zjistit, jestli je nabízená podpora z pohledu rodičů dostatečná a poukázat na případná úskalí či problémy, se kterými se rodiče setkávají. Pohled rodičů je v otázkách vzdělávání žáků s OMJ často opomíjen, i přestože mají velký podíl na adaptaci žáků s OMJ. Proto také práce zjišťuje, jestli se do dění školy rodiče přímo zapojují, a jestli tím pozitivně ovlivňují úspěšnou adaptaci svých dětí na prostředí české školy a následně pak i české společnosti. Posledním cílem je pak získané poznatky přenést do praxe a pomoci tak zefektivnit práci s žáky s OMJ na FZŠ Trávníčkova. Tento cíl však bude uskutečněn až po odevzdání práce, proto je v práci uveden pouze ve formě doporučení do praxe.

5.2. Výzkumné otázky

Kromě cílů bylo vytyčeno několik výzkumných otázek, které pomáhají objasnit zkoumanou problematiku.

Hlavní výzkumná otázka:

Jsou nabízené možnosti podpory FZŠ Trávníčkova z pohledu rodičů dostatečné/užitečné?

Dále byly stanoveny dílčí výzkumné otázky:

1. VO Jaké další možnosti podpory by rodiče žáků s OMJ ocenili?
2. VO Jakými způsoby a do jaké míry participují rodiče žáků s OMJ v rámci adaptace do výchovně-vzdělávacího procesu žáků s OMJ?
3. VO Jak se rodiče žáků s OMJ zapojují do komunitních aktivit školy?

5.3. Etické otázky

Jelikož se během výzkumu pracuje s lidmi, kteří opustili z různých důvodů své krajiny původu, může být pro ně občas těžké důvěřovat např. škole v nové zemi. Předtím než proběhl výzkum, bylo důležité uvědomit si a zvážit otázku etiky výzkumu.

V práci byl kladen důraz na dodržení několika principů etiky výzkumu. Prvním z nich je důvěrnost, tedy že zveřejněná data budou anonymního rázu a nebude možné respondenty jakkoli identifikovat. Zároveň výzkumník nebude sdělovat ostatním účastníkům výzkumu žádné informace o jiných účastnících výzkumu. Všechna uložená data budou využita pouze výzkumníkem a budou uložena bezpečně a pojmenována anonymně.

Všechny části výzkumu byly uskutečněny pouze s dobrovolným souhlasem respondentů. Účastníci výzkumu byli před samotným zahájením zkoumání poučeni, že získané informace budou využity pro zpracování diplomové práce a bylo jim nabídnuto, že po skončení výzkumu budou moci být s jeho výsledky obeznámeni. Respondenti byli také obeznámeni se skutečnostmi, k čemu budou jejich výpovědi využity, a jaký by to mohlo mít prospěch²² pro ně i pro školu.²³

---

²² Prospěchem je míněno zlepšení přístupu k žákům OMJ a rodičům na FZŠ Trávníčkova.

²³ ŠVAŘÍČEK, M., ŠEDOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.*, s 43–50

5.4. Výzkumný vzorek

Jelikož v práci jsou zvoleny jak kvalitativní, tak kvantitativní metody výzkumu, je potřeba popsat oba způsoby výběru vzorku respondentů. Kvalitativní vzorek respondentů byl sbírán v průběhu a vždy tak, aby přinesl nové poznatky k danému problému.

Prvního dotazníku se zúčastnilo 15 z 50 oslovených rodičů z různých zemí původu (Rusko, Ukrajina, Moldávie). K druhému dotazníkovému šetření byli přizváni i pedagogové a pedagožky FZŠ Trávníčkova. Cílem druhého dotazníku bylo zjistit míru zapojení rodičů do výchovně-vzdělávacího procesu žáků s OMJ a komunitních aktivit školy z pohledu pedagogů. Z 60 obeslaných pedagogů odpovědělo 25. Jednalo se o pedagogické pracovníky z řad třídních učitelů, učitelů odborných předmětů, asistentů pedagoga a vychovatelů.

Na základě získaných dat z prvního dotazníku proběhlo 5 rozhovorů s rodiči. Ti byli vybráni na doporučení třídních učitelů a splňovali následující podmínky:

- Žák s OMJ musí navštěvovat školu déle než půl roku.
- Rodiče se musí dorozumět českým, případně anglickým jazykem. V potaz také byla brána možnost překladatele, ale vzhledem k tomu, že předávané informace mohou být pro rodiče citlivé, byla vybrána pouze varianta bez překladatele.
- Rozhovoru se účastnili rodiče, kteří nevyplnili dotazník, jež byl v říjnu 2020 rodičům rozeslán.

Rozhovory proběhly s 5 rodiči z různých zemí původu (Moldávie, Makedonie, Rusko, Ukrajina, Slovensko).

5.5. Přístup a metoda sběru dat

Výzkumná část je postavena na kvalitativně kvantitativním výzkumu. Ten je zaměřen na otázky související s adaptací žáků s odlišným mateřským jazykem na konkrétní pražské škole. Přímo se specifikuje na míru spokojenosti a zapojení rodičů do adaptace žáků s odlišným mateřským jazykem. Práce zkoumá, jestli je z pohledu rodičů nabízená podpora FZŠ Trávníčkova dostatečná a hledá další možnosti, které by rodiče žáků s odlišným

mateřským jazykem ocenili. Současně práce zjišťuje míru zapojení rodičů do výchovně – vzdělávacího procesu a dalších komunitních aktivit školy.

Prostředí školy je zkoumáno autorkou v pozici domorodce, tedy člověka, který je součástí zkoumané skupiny. Nespornou výhodou je skutečnost, že prostředí respondent velmi dobře zná a také zná většinu dotazovaných osobně. Ví tedy, na koho se obrátit v případě potřeby. Nevýhodou může být to, že může mít nedostatečný odstup a neschopnost vidět věci jinak než jako samozřejmé a dané.²⁴

Pro získání potřebných dat bylo využito několik metod. Primárně se jevila vhodná kvantitativní metoda dotazování v písemné formě – za pomoci dotazníku. Výhodou je časová nenáročnost metody a zároveň možnost anonymity respondentů, jsou tedy méně ovlivněny strachem z toho, jak budou před výzkumníkem vnímáni. Velkou nevýhodou je pak návratnost, která bývá obecně nízká.²⁵ Sekundárně byly využívány možnosti rozhovorů s rodiči žáků s OMJ a téměř každodenní rozhovory s pedagogy školy. Dále pak byla využita pro sběr dat analýza dokumentů školy, jejichž prostřednictvím byly získány informace o zkoumaném vzorku. Jednalo se o výroční zprávy školy v rozmezí let 2010–2020; výsledků výzkumného šetření dokumentu - Žáci s OMJ na základních školách v Praze - Škola jako integrační partner: výsledky výzkumného šetření ve školním roce 2019/2020; dokumenty spojené s projektem 51 kroků ke společnému vzdělávání; a zprávy o realizaci komunitních aktivit.

5.5.1. Dotazníky

Dotazníky se vztahují nejen k jevům vnějším (názory jednotlivých respondentů), ale také vnitřním (citové stavy, postoje). Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které respondenti odpovídají písemně. Dotazníkové metodě bývá vytýkáno, že nezjišťuje to, jací respondenti jsou.²⁶ V tomto případě jde především o to, jak danou situaci vidí, proto je tato metoda

---

²⁴ ŠVAŘÍČEK, M., ŠEDOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.*, s. 72–73

²⁵ Založeno na vlastních zkušenostech z předešlých dotazování v rámci dané školy.

²⁶ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., s. 159

výhodná pro zjištění zkoumaného problému, jelikož nám ve výzkumu jde právě o postoje a pocity.

Každá jednotlivá položka dotazníku byla zvolena tak, aby zjistila zkoumaný problém. Dotazníky byly vytvořeny na základě několika zkušebních verzí a pilotní verze dotazníku. Všechny verze dotazníku byly komentovány a doplňovány v součinnosti s garantkou a ostatními členy týmu projektu *51 kroků k lepšímu vzdělávání*. Tento projekt na FZŠ právě probíhá a autorka práce je této skupiny součástí. Většina otázek je vytvořena formou uzavřené odpovědi, kdy respondent vybírá z nabízených možností. Dotazník také zahrnuje tzv. škálu Likertova typu, kdy autorka prezentuje určité tvrzení a po respondentovy se požaduje, aby vyjádřil stupeň souhlasu na hodnotící škále. Na konci dotazníku má také prostor pro specifitější vyjádření formou otevřené odpovědi. Většina položek dotazníku je zaměřena na zjišťování mínění, postojů a motivů respondentů.²⁷

Dotazníky byly vytvořeny dva. Jeden vstupní, který měl za úkol uvést do zkoumané problematiky, a na jehož základě pak byla vypracována struktura rozhovorů pro další rodiče. Sloužil také pro zorientování se v problematice a zjištění prvotních nedostatků při práci s žáky s OMJ. Byl určen rodičům žáků s OMJ. V říjnu 2020 bylo rozesláno 20 dotazníků. Návratnost byla více než poloviční, tedy 13 dotazníků. Rodiče si mohli vybrat z různých jazykových mutací, které byly vytvořeny společně s dalšími pedagogy. Šlo o ruštinu, ukrajinštinu, angličtinu a češtinu.

Druhý dotazník byl rozeslán v červnu 2021 pedagogům školy. Cílem bylo zjistit míru zapojení rodičů do výchovně-vzdělávacího procesu z pohledu školy obecně. Z rozeslaných 60 dotazníků se vrátilo 25.

5.5.2. Rozhovory

Rozhovor je metoda shromažďování dat o realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Výhodou rozhovoru je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů

---

²⁷ CHRÁSKA. M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2.s. 159–164

respondentů. Zároveň může tazatel sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat další průběh.²⁸

V rámci výzkumu byly prováděny především polostrukturované rozhovory, jejichž osnova byla postavena na základě vytvořených dotazníků, které byly rozeslány již v říjnu 2020 jiným respondentům. Položky z dotazníků sloužily pro tzv. kostru rozhovoru. V průběhu však bylo možné směřovat další otázky v návaznosti na to, o čem se zrovna respondent rozpovídal, nebo jestli chtěl sdělit ještě něco dalšího.

Samotné rozhovory by se daly rozdělit do několika tematických částí – uvedení a informace o respondentech, informovanost rodičů o nabízené podpoře školy, problémy během prvních dní na škole, nápady na zlepšení, ukončení a závěr.

Rozhovory probíhaly v online podobě v prostředí TEAMS, v době od října 2020 do června 2021. V online prostředí probíhaly z toho důvodu, že nebylo možné vpouštět jiné osoby než žáky do prostředí školy z hygienických a protiepidemických opatření. Rozhovory nebyly nahrávány. V průběhu hovorů si autorka práce zapisovala pouze hlavní myšlenky hovorů, které později uspořádala do tabulky (viz. Příloha č. 1).

Kromě toho proběhlo v rámci výzkumu mnoho kratších nestrukturovaných rozhovorů, které autorka práce vedla společně s pedagogy školy. Cílem bylo objasnit aktuální nejasnosti, nebo problémy, které se vyskytly během výzkumu.

---

²⁸ CHRÁSKA. M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., s. 178

6. Interpretace výsledků výzkumu

V následující části budou postupně interpretovány výsledky sesbíraných dat z výzkumu. Jako první budou rozebrány výsledky z primárních zdrojů výzkumu, a to dotazníků a rozhovorů. Následně se práce zaměří na zodpovězení výzkumných otázek. Na konci této části pak budou shrnuta poznání z výzkumu a výsledky budou následně rekapitulovány ve formě doporučení pro praxi.

6.1. Dotazníky

V rámci výzkumu bylo využito dvou dotazníků. Dotazníky byly blíže specifikovány v předchozí části. Zde bude jednotlivý dotazník nejprve stručně představen a následně budou interpretovány jednotlivé otázky s krátkým komentářem. Na konci každého dotazníku pak bude shrnutí získaných poznatků.

6.1.1. Dotazník pro rodiče žáků s OMJ

Cílem dotazníku byl prvotní náhled do problematiky vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem z pohledu rodičů. Zároveň bylo cílem zjistit, jestli jsou nabízené možnosti z jejich pohledu dostatečné, a co by jim pomohlo s lepší adaptací jejich dítěte na danou školu. V otázkách bylo zahrnuto také, jaké jsou jejich jazykové schopnosti a propojení s majoritní společností; jakým způsobem by jim bylo nejpříjemnější se školou komunikovat, a co od FZŠ Trávníčkova očekávají před i během výchovně-vzdělávacího procesu jejich dítěte. Rodiče nám tak nabídli základní odpovědi na to, co rodiče potřebují vědět, a jaké pomoci se jim nedostává tak, aby byla adaptace jejich dětí na školu úspěšná.

I přesto, že rodičům bylo nabídnuto několik jazykových mutací – čeština, ruština, ukrajinština a angličtina, vybrali si v 12 z 13 případů český dotazník, 1 z 13 byl vyplněn v anglickém jazyce. Celkem bylo získáno 13 z odeslaných 20 dotazníků. Rodiče odpovídali buď českým jazykem, nebo anglickým. Z toho lze usuzovat, že českému jazyku rozumí, jen někteří z nich nedokázali formulovat myšlenky v českém jazyce. Odpovědi se odlišovaly obsahově. Některé dotazníky byly vyplněny důkladně, v jiných bylo odpovídáno stroze.

Dotazník obsahoval celkem 7 dobrovolných otázek. Respondenti tak měli možnost na některé otázky neodpovědět. Zjišťovalo se, co potřebují od školy, jaká je jejich jazyková vybavenost, a také jestli jsou v každodenním kontaktu s majoritní společností. V následující části budou blíže rozebrány jednotlivé otázky.

1. Co potřebujete vědět před nástupem do školy?

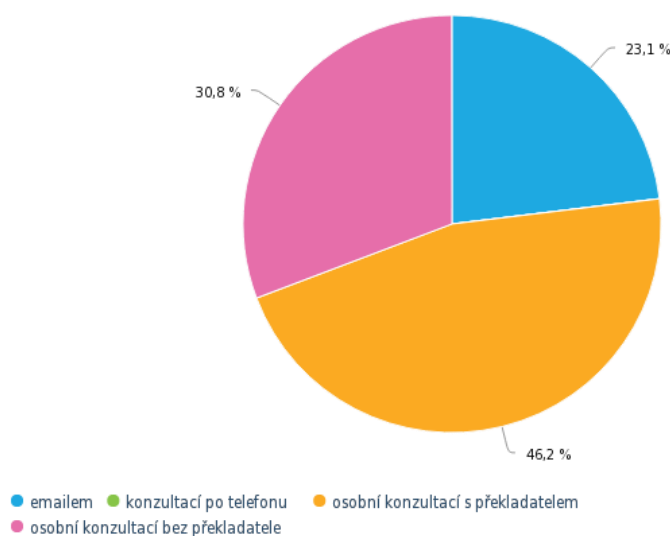
Tato otázka byla vytvořena s volnou odpovědí. 10 z 13 dotazovaných na ni odpovědělo. 3 z dotazovaných na otázku neodpověděli, Rodiče měli již v této otázce několik připomínek.

Rodiče by rádi ještě před nástupem do školy věděli jméno učitele, který umí mluvit minimálně anglickým jazykem, a kterého mohou ještě před příchodem do školy zkontaktovat. Uvítali by také přesnější informace o tom, jakým způsobem bude žák procházet naším vzdělávacím systémem. Zároveň by měli rádi materiál s důležitými kontakty na pracovníky školy, které jsou využitelné v případě neočekávaných komplikací – kde omluvit dítě z docházky, číslo na jídelnu, zástupce ředitele apod. I přesto, že se na škole učí anglický a německý jazyk, všechny instrukce jsou pouze v českém jazyce. Rodiče by uvítali bilingvní nápisy a popisují, že by to také pomohlo žákům, jejichž rodný jazyk je český, lépe se naučit dalšímu cizímu jazyku. Rádi by také věděli, jestli existují nějaké další možnosti, kromě kurzu Češtiny jako druhého jazyka, kde se mohou žáci lépe naučit cizímu jazyku.

Jelikož výzkum probíhal v období distanční výuky, někteří rodiče by uvítali bližší informace o výuce, protože z médií to pro ně bylo velmi těžké sledovat. Podotkli ale, že informace získané z webových stránek školy si překládali, ale ne vždy tomu dostatečně porozuměli. Ocenili také možnost doučování českého jazyka v on-line podobě zprostředkované třídními učiteli.

2. Jakou formou by vám nejvíce vyhovovalo se školou komunikovat?

- a) e-mailem
- b) konzultací po telefonu
- c) osobní konzultací s překladatelem
- d) osobní konzultací bez překladatele

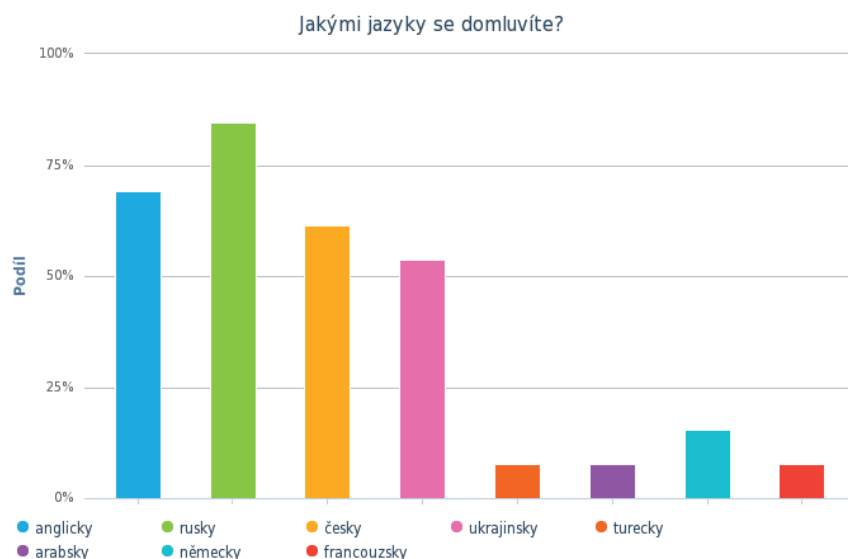
Graf 3: Forma komunikace z pohledu rodičů

Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

V následující otázce je možné zjistit, že rodiče neradi komunikují formou konzultace po telefonu, jelikož tuto možnost nevybral ani jeden z dotazovaných. Naopak v drtivé většině případů dávají přednost osobní konzultaci před jinou formou komunikace. 5 z 8 dotazovaných, kteří vybrali možnost konzultace potřebuje během schůzky přítomnost překladatele.

3. Jakými jazyky se domluvíte?

- a) Anglicky
- b) Rusky
- c) Česky
- d) Ukrajinsky
- e) Turecky
- f) Arabsky
- g) Německy
- h) Francouzsky

Graf 4: Jazyková vybavenost rodičů

Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

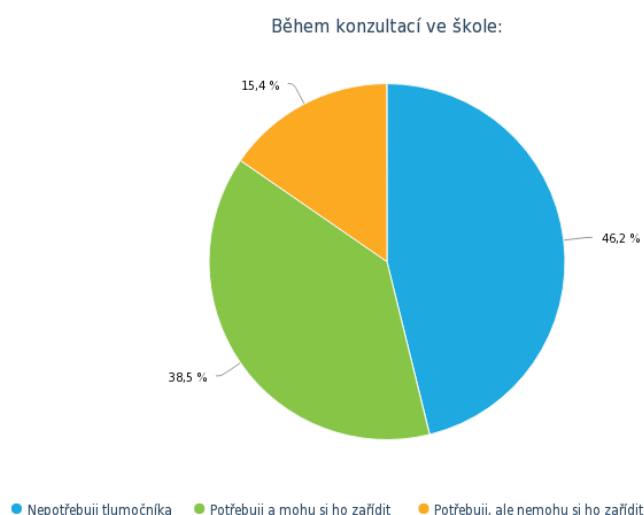
V této otázce měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Z grafu je možné vyčíst, že z nabízených možností rodiče ovládají nejčastěji ruský, anglický jazyk a následně pak i ukrajinský. V určitém zastoupení se objevily také ostatní nabízené jazyky.

Nadpoloviční většina ale také vybrala, že se domluví česky. Zajímavé je, že v předchozí otázce rodiče dali většinou přednost konzultaci s přítomností překladatele.

Z toho by se dalo usuzovat, že i když se v českém jazyce domluví, nevěří si v jeho užívání natolik, aby řešili každodenní situace se školským zařízením.

4. Během konzultací ve škole:

- a) nepotřebuji tlumočníka
- b) potřebuji a mohu si tlumočníka zařídit
- c) potřebuji, ale nemohu si tlumočníka zařídit

Graf 5 Potřeba tlumočníka

Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

Otázka přímo souvisí s dvěma předešlými otázkami a zkoumá, jestli mají rodiče vůbec možnost si tlumočníka někde zajistit, pokud ho potřebují.

Z nabízených možností si 6 z dotazovaných vybralo odpověď, že tlumočníka nepotřebuje. 5 z dotazovaných tlumočníka potřebuje a mohou si ho sami zajistit. 2 z dotazovaných by pak pomoc tlumočníka potřebovali, ale nemají možnost si tlumočníka přizvat.

5. Co očekáváte od naší školy v přístupu k žákům s odlišným mateřským jazykem?

Následující otázka byla položena formou volné odpovědi. 5 z 13 dotázaných očekává přesně to, co škola nabízí. 4 na otázku neodpověděli a ze zbylých odpovědí vyplynulo, že učitelé, kteří mluví anglicky jsou velmi dobře schopni komunikovat s žáky s OMJ. Pokud učitelé neovládají cizí jazyk, měli by žáka odkázat na někoho, kdo mu s prvotní orientací ve škole více pomůže. Jinak je taková adaptace dítěte o mnoho těžší a složitější.

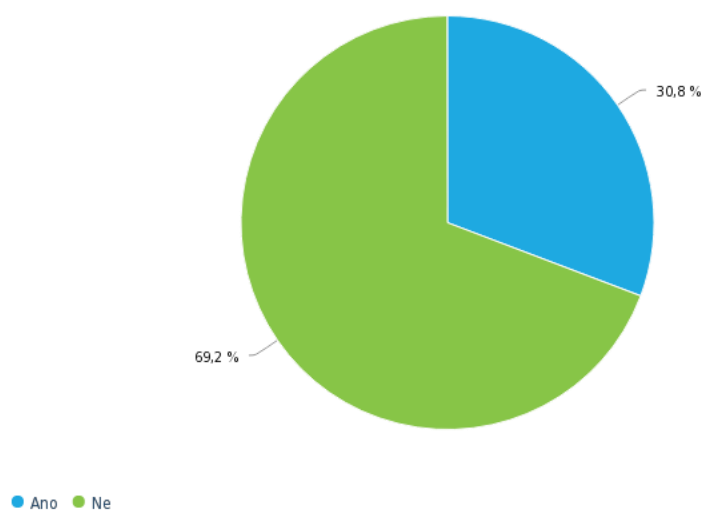
Zároveň by ocenili větší přehled o nabízených možnostech školy pro žáky s OMJ, bilingvní nápisy, a také osobu nebo spolužáka, se kterým se jednodušeji domluví, a který pomůže dítěti během vyučování, když bude potřeba.

Respondenti se také zmiňují o toleranci a pochopení toho, že se žák ani rodiče v prostředí neorientují a často mají problémy s jazykovou bariérou. Na počátku příchodu do školy je na ně nahrnu mnoho informací, které je potřeba zpracovat a jim chvíli trvá, než se ve všem zorientují. Mají pocit, že se na škole setkali s učitelem, který si toto neuvědomoval a už od druhého dne byl nespokojen s tím, když žák něco nevěděl. Toto napsal však pouze jeden respondent. Současně píší jiní respondenti, že většinou se s tímto na FZŠ Trávníčkova nesetkávají, že většina učitelů je velmi tolerantních a nápomocných.

6. Setkává se Vaše rodina pravidelně s rodilými mluvčími češtiny?

- a) Ano
- b) Ne

Setkává se Vaše rodina pravidelně s rodilými mluvčími češtiny?

Graf 6 Setkávání rodičů s majoritní skupinou

Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

9 z 13 dotazovaných odpovědělo, že se z rodilými mluvčími češtiny pravidelně nesetkávají. 4 z dotazovaných uvedli, že mají pravidelný kontakt. Otázkou pak může být, jestli se setkávají s rodilými mluvčími z řad přátel či v nějaké komunitě, nebo jen při běžných každodenních situacích, např. nákupech, úřadech apod. To by mohl být další námět k dalšímu výzkumnému šetření.

7. Máte nějaké další připomínky k chodu školy?

K této odpovědi se vyjádřil pouze jeden z dotazovaných. Respondent napsal, že mu kurz Češtiny jako druhého jazyka nepřijde dostatečně dlouhý. Uvítal by kurz delší.

Shrnutí

Rodiče měli v dotazníku tendence zároveň i školu hodnotit v přístupu k žákům s OMJ. Většina ohlasů byla pozitivních. Nejčastější výtkou bylo to, že informace podávané

školou nejsou nikde v ucelené formě a jsou pro ně tedy nepřehledné. Uvítali by bilingvní nápisy, materiál pro rodiče, kde budou shrnuty nejdůležitější kontakty školy; informace o tom, jak žák bude postupovat vzděláváním. Ocenili by také někoho, koho může přímo žák s OMJ kontaktovat během výuky. Někoho, kdo bude mluvit jazykem, který žák ovládá.

Rodiče také raději komunikují se školou v přímém kontaktu, tj. konzultací. Rodiče ovládají mnoho jazyků, nejčastěji však angličtinu, ruštinu, ukrajinštinu, ale také český jazyk. Tlumočníka během konzultací by uvítali a většina si ho může sama zařídit. Někteří z nich potřebují s obstaráním tlumočnicka pomoci.

Je vidět, že i přesto že je na škole mnoho možností, které mohou žáci s OMJ využívat, rodiče o mnohých z nich nemají ponětí. Škola si toho byla vědoma, proto se zapojila do projektu *51 kroků k lepšímu vzdělávání*, který je zaměřen právě na práci s žáky s OMJ. V rámci toho se snaží strukturovat nabízenou pomoc. Ve školním roce 2020/2021 započalo ověřování v praxi, které ale probíhalo nepravidelně a velmi omezeně z důvodu omezené školní docházky a distanční výuky způsobené pandemií Covid-19. Neproběhlo ale se všemi příchozími žáky s OMJ, což ovlivnilo také výsledky dotazníkového šetření. Respondenti, kteří se účastnili celého procesu zavedeného adaptačního plánu, odpovídali často pozitivněji. I přesto, že byly dotazníky anonymní, šlo poznat, že se daní respondenti účastnili informativní schůzky, jelikož často jednotlivé části zmiňovali a reagovali na ně kladně. Ověřování bude pokračovat i ve školním roce 2021/2022 a otázkou pak bude, jestli tato aktivita rodičům a jejich dětem usnadní vstup do prostředí dané české školy.

6.1.2. Dotazník pro učitele FZŠ Trávníčkova

Na základě získaných odpovědí od rodičů žáků s OMJ byl vypracován další dotazník, který se zaměřil na spolupráci s rodiči žáků s OMJ z pohledu pedagogických pracovníků školy. Dotazník byl rozeslán až po uskutečněných rozhovorech s rodiči žáků s OMJ, v červnu 2021.

Mezi pedagogické pracovníky byli zahrnuti jak učitelé, tak i asistenti pedagoga a vychovatelé ze školní družiny, kteří jsou v denním kontaktu se žáky. Návratnost dotazníků byla téměř poloviční, z 60 rozeslaných se jich 25 vrátilo.

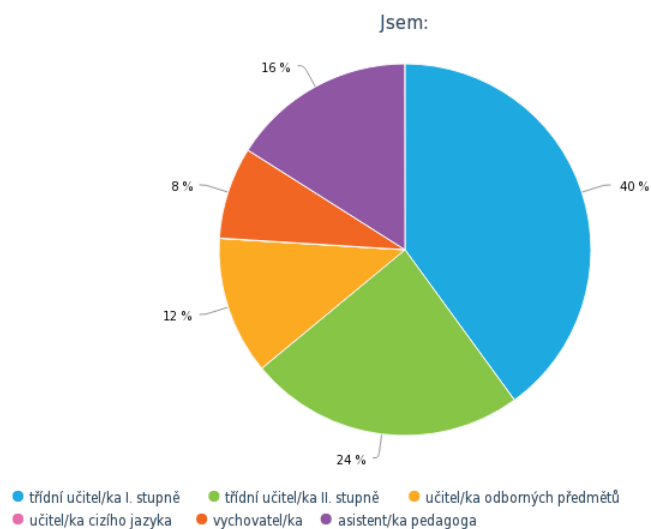
Při tvorbě dotazníku se vzaly v potaz odpovědi rodičů a jeho cílem bylo také zjistit, jestli sami pedagogové mají přehled o nabízených možnostech školy. Abychom mohli pomoci rodičům a jejich dětem usnadnit vstup do prostředí konkrétní školy, je potřeba, aby pedagogičtí pracovníci měli sami přehled o nabízené podpoře. Součástí je také porovnání jazykové vybavenosti rodičů a pedagogů, jelikož ta je při komunikaci mezi oběma stranami klíčová.

Dotazník obsahoval celkem 10 dobrovolných otázek. Respondenti tak měli možnost na některé otázky neodpovědět, i přesto všichni odpověděli na všechny otázky s výjimkou otázky – *Jiné důvody, proč se mnou rodiče nekomunikovali? (ot. č. 7)*. V následující části budou rozvedeny odpovědi na jednotlivé otázky.

Grafický výstup z dotazníkového šetření byl zpracován v rámci webové stránky survio.cz na základě autorského dotazníku. Název grafu v grafickém zpracování je dle otázky, která byla kladena. Název grafu do rejstříku bude pozměněn na základě obsahu zjišťované otázky v rámci lepší orientace mezi ostatními grafy.

1. Jsem:

- a) třídní učitel/ka I. stupně,
- b) třídní učitel/ka II. stupně,
- c) učitel/ka odborných předmětů,
- d) učitel/ka cizího jazyka,
- e) vychovatel/ka,
- f) asistent/ka pedagoga.

Graf 7: Pracovní pozice na škole

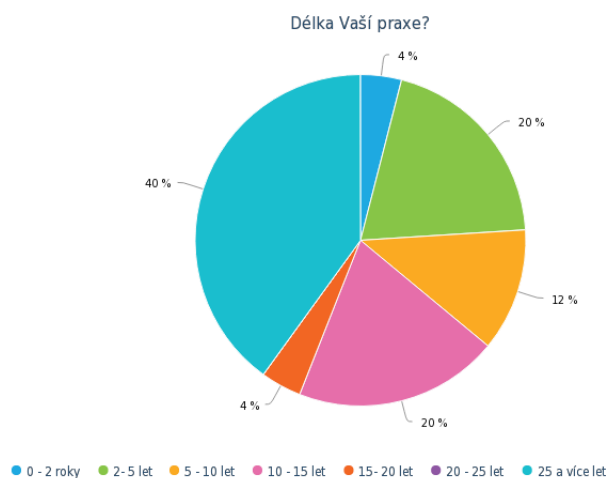
Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

V dotazníku byly zastoupeny všechny zkoumané pozice, až na učitele cizích jazyků. Nejvíce odpovědí bylo získáno od třídních učitelů I. stupně. Nejméně se zapojili vychovatelé, kteří do výzkumů často ani nebývají zahrnováni. Jejich odpovědi jsou pro to pro náš výzkum velmi cenné.

2. Délka Vaší praxe?

- a) 0–2 roky
- b) 2–5 let
- c) 5–10 let
- d) 10–15 let
- e) 15–20 let
- f) 20–25 let

g) 25 a více let

Graf 8: Délka praxe pedagogických pracovníků školy

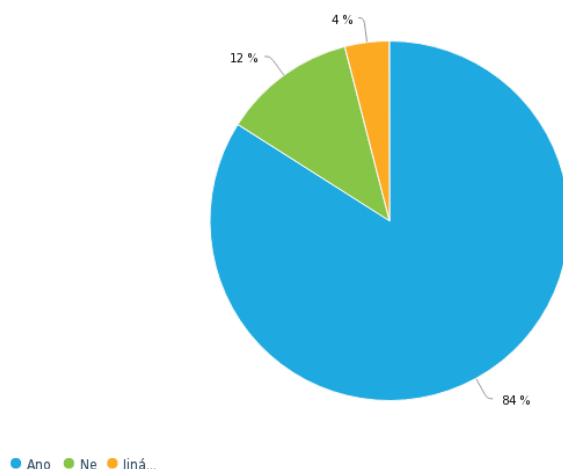
Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

Nejčastěji dotazník vyplnily již zkušené pedagogové, jejichž délka praxe je 25 a více let. V nulovém zastoupení byla praxe v rozmezí let 20-25.

3. Myslíte si, že škola nabízí dostatek podpory pro žáky s OMJ?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jiná:

Myslíte si, že škola nabízí dostatek podpory pro žáky s OMJ?

Graf 9: Dostatečnost podpory pro žáky s OMJ z pohledu pedagogů

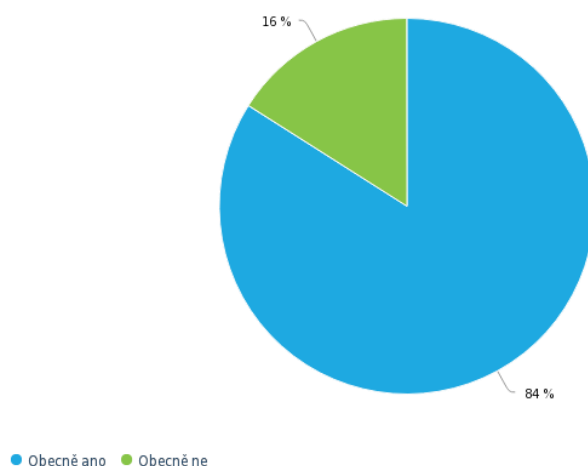
Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

Drtivá většina dotazovaných si myslí, že je nabízená podpora školy dostatečná. Jeden z dotazovaných říká, že nabízená podpora ze strany školy je postačující, není však dostatečná ze strany školského systému. Blíže však tato odpověď nebyla specifikována. Dle dotazníků se ukazuje, že někteří pedagogové si myslí, že škola nenabízí dostatečnou podporu žákům s OMJ. Jde o dvě třídní učitelky II. stupně a třídní učitelku I. stupně.

4. Je pro Vás komunikace s rodiči žáků s OMJ, pokud nemluví češtinou, obecně obtížná?

- a) Obecně ano
- b) Obecně ne

Je pro vás komunikace s rodiči žáků s OMJ, pokud nemluví češtinou, obecně obtížná?

Graf 10: Obtížnost komunikace s rodiči žáků s OMJ z pohledu pedagogů

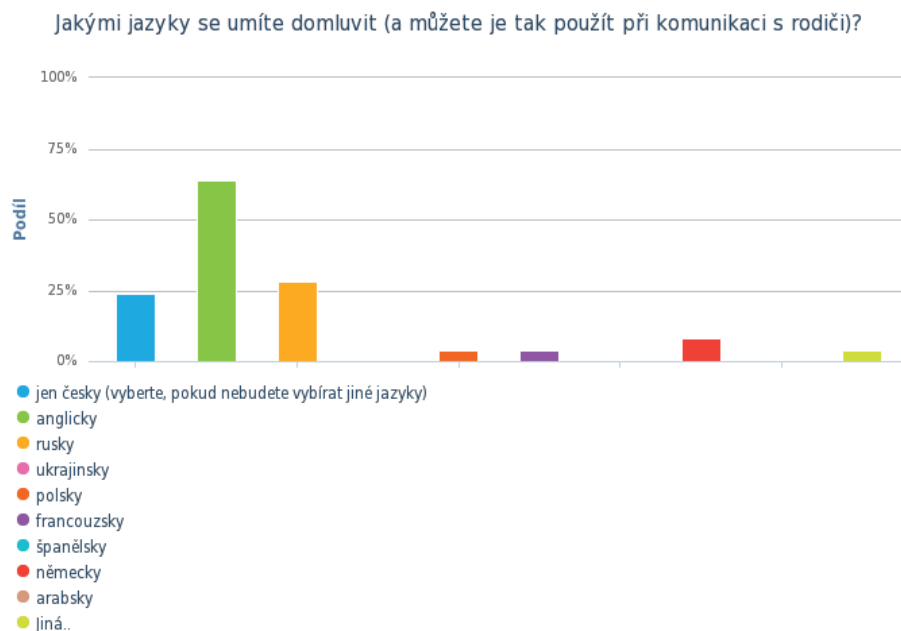
Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

Většinou respondenti odpověděli, že komunikace s rodiči žáků s OMJ obecně náročná v případě, když nemluví českým jazykem. Důsledkem může být omezená jazyková vybavenost pedagogů. Jelikož do FZŠ Trávníčkova přicházejí nejčastěji rodiny z východní Evropy a často se dokáží dorozumět buď jen rusky či ukrajinsky, je v tomto případě dovednost dorozumět se v angličtině pro učitele bezvýznamná.

5. Jakými jazyky se umíte domluvit (a můžete je tak použít při komunikaci s rodiči)?

- a) Jen česky (vyberte, pokud nebudete vybírat jiné jazyky)
- b) Anglicky
- c) Rusky
- d) Ukrajinsky
- e) Polsky
- f) Francouzsky

- g) Španělsky
- h) Německy
- i) Arabsky

Graf 11: Jazyková vybavenost pedagogů

Zdroj: Autorský dotazník, vytvořeno v aplikaci Survio, 2021

Jak se dalo očekávat, pedagogové nemají tolik jazykových schopností, jako příchozí rodiny s žáky s OMJ. Důvodem pro to je, že rodiny přichází z různých koutů světa a učitelé se učí nejčastěji pouze nejrozšířenější světové jazyky. Nejčastěji se pedagogičtí pracovníci domluví anglickým a ruským jazykem. V zastoupení je i němčina, francouzština, polština. Jeden z respondentů uvedl, že se dokáže domluvit rukama, nohama a s oporou o technologie téměř jakkoli. Téměř čtvrtina respondentů uvedla, že se domluví pouze svým rodným jazykem, češtinou.

6. Pokud se mnou rodiče nekomunikovali, bylo to, protože:

	často	méně často	nikdy
Neuměli česky.	14	7	4
Neuměli používat e-mail a nevěděli, jak mne jinak kontaktovat.	4	8	13
Neměli zájem o studijní výsledky svého dítěte.	4	14	7
Byli velmi zaměstnáni.	9	11	5
Byli často mimo republiku.	1	14	10

Tab. 3 : Důvody, proč s pedagogy rodiče nekomunikovali

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě autorského dotazníku, 2021

V této otázce bylo zkoumáno proč dle názorů pedagogických pracovníků rodiče nekomunikují. Je třeba zdůraznit, že zde lze pouze o postoje a názory pedagogů. Ukázalo se, že nejčastějším důvodem byla jazyková bariéra. Následně pak, že neměli čas, protože byli velmi zaměstnáni různými důvody. 4 z dotazovaných také uvedli, že problémem pro rodiče bylo používání e-mailu a jiné možnosti rodiče pak už nevyužívali. Stejný počet pak uvedl, že neměli zájem o studijní výsledky svých dětí.

7. Jiné důvody, proč se mnou rodiče nekomunikovali?

K dané otázce se nevyjádřil žádný z dotazovaných.

8. Rodiče žáků s OMJ

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Nejprve komunikují s třídním učitelem, i přesto že mají problémy v odborných předmětech.	12	13	0	0
rovnou využívají konzultace s učitelem předmětu, se kterým mají nějaký problém.	0	2	19	4
rovnou využívají konzultace s učitelem předmětu, se kterým mají nějaký problém.	0	3	18	4
se pravidelně účastní komunitních aktivit školy.	0	4	17	4
mají velký zájem o kroužky a doučování nabízené naší školou.	3	17	5	0
podporují své dítě doučováním i mimo školu (např. dalším doučováním, nebo kroužky v českém prostředí).	6	11	8	0

Tab. 4: Způsoby komunikace rodičů s pedagogy

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě autorského dotazníku, 2021

Z pohledu pedagogů a ostatních pedagogických zaměstnanců rodiče prvotně komunikují především s třídním učitelem, a to i v případě, pokud mají problémy s některým z odborných předmětů. Dle nich se rodiče téměř neúčastní komunitních aktivit školy. Naopak mají velký zájem o nabízené volnočasové kroužky pořádané ve škole. Zároveň se rodiče snaží o další možnosti rozvíjení dovedností v českém jazyce formou mimoškolních kroužků případně doučování.

9. Víím,

	Ano	Ne
na koho se ve škole obrátit, pokud mám s žákem s OMJ problémy.	20	5
kde získat podpůrné materiály pro práci s žáky s OMJ.	21	4
co dělat, když rodiče žáků s OMJ nemluví česky.	20	5
že mohu využít pomoci překladatele/interkulturního pracovníka při komunikaci s rodiči.	20	5

Tab. 5: Informovanost o nabízené podpoře z pohledu pedagogů

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě autorského dotazníku, 2021

Z odpovědí se ukazuje, že drtivá většina dotázaných má dostatek informací, jak spolupracovat s rodiči a žáky. Najdou se však někteří, kteří odpověděli na položené otázky záporně. Neví, na koho se ve škole obrátit v případě potřeby. Také neví, co dělat, když rodiče ani žák nemluví česky, a ani kde získat potřebné materiály či tlumočníka ke schůzce s rodiči.

Negativní odpovědi byly jak od třídních učitelů I. stupně, třídních učitelů II. stupně, tak i od vychovatelů.

10. Rodiče žáků s OMJ se mnou komunikují:

- a) E-mailem
- b) Telefonem
- c) Přes MS Teams
- d) Písemnými zprávami přes dítě
- e) Ústními vzkazy přes dítě
- f) Nekomunikují
- g) Ústně (přímou konzultací ve škole)

	Často	Méně často	Nikdy
E-mailem	9	14	2
Telefonem	12	10	3
Přes MS TEAMS	7	9	9
Písemnými zprávami přes dítě	4	14	7
Ústními vzkazy přes dítě	12	5	8
Nekomunikují	4	11	10
Ústně (přímou konzultací ve škole)	9	12	3

Tab. 6: Forma komunikace rodičů s pedagogy

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě autorského dotazníku,
2021

Učitelé měli v této otázce více možností na vyplnění než rodiče žáků s OMJ v prvním dotazníku. Důvodem pro to byly rozhovory s pedagogy a informace získané z praxe.

Nejčastějšími způsoby komunikace byl telefonický kontakt a ústní vzkazy, které rodiče posílají skrz své dítě běžně psané na papírcích. Následovaly možnosti komunikace via e-mail a přímou konzultací ve škole.

Shrnutí

Návratnost dotazníků byla téměř poloviční. Šetření se účastnily všechny zahrnované pozice až na učitele cizích jazyků. Nejčastěji se zapojily pedagogičtí pracovníci s nejdelší možnou praxí, která byla nabízena. Jazyková vybavenost pedagogů není tolik rozmanitá jako u příchozích rodin. To je však pochopitelné, protože pedagogové se učí nejčastěji nejrozšířenější světové jazyky. Vzhledem k tomu, že je na škole možnost využití překladatele, tato skutečnost nijak nebrání k úspěšnému dorozumění se s rodiči.

Je povzbudivé, že do třídních učitelů pravděpodobně rodiče vkládají svou důvěru, jelikož s nimi řeší nastalé problémy jako s prvními zaměstnanci školy. Ve školním roce 2020/2021 FZŠ Trávníčkova přešla v rámci distanční výuky na komunikaci skrz on-line prostředí MS TEAMS. Toto rozhraní bylo využíváno především jako primární způsob výuky během distančního vzdělávání. Učitelé i rodiče ho využívají ke společnému kontaktu jako doplněk k e-mailovým schránkám. Je ho využíváno jak pedagog-žák, tak také pedagog-rodič. V druhé možnosti (pedagog-rodič) toho bylo využíváno především na I. stupni, kdy žáci sami neuměli prostředí samostatně ještě využívat.²⁹ Nejčastěji však rodiče komunikují stále písemným projevem a ústním projevem via telefonní hovor. Pedagogové také odpovídají, že se informace od rodičů dozvídají tak, že jim žáci tzv. přetlumočí, co rodiče říkali. Neformální komunikace téměř neprobíhá, protože se rodiče téměř neúčastní komunitních aktivit školy.

Ukázalo se, že informovanost pedagogických pracovníků o tom, jak s žákem s OMJ pracovat, když nerozumí česky apod., je na dobré úrovni. Zároveň ale téměř čtvrtina z nich

---

²⁹ Zdrojem byly informace získané z rozhovorů s pedagogy a vlastní zkušenost z praxe.

v některé z otázek odpověděla záporně. Z čehož lze usuzovat, že informováni nejsou všichni dostatečně.

6.2. Rozhovory s rodiči žáků s OMJ

Rozhovory byly vedeny s 5 rodiči žáků s OMJ, kteří navštěvují FZŠ Trávníčkova. Jména rodičů byla anonymizována z důvodu zachování soukromí. U každého respondenta je uvedeno pohlaví, věk a země původu. 4 rozhovory byly vedené v českém jazyce, jeden v anglickém jazyce.

- Respondent A, žena, 39 let, Rusko
- Respondent B, žena, 40 let, Ukrajina
- Respondent C, žena, 30 let, Srbsko
- Respondent D, žena, 45 let, Slovensko
- Respondent E, žena, 35 let, Rusko

Samotné rozhovory by se daly rozdělit do několika tematických částí – uvedení a informace o respondentech, informovanost rodičů o nabízené podpoře školy, problémy během prvních dní na škole, nápady na zlepšení, ukončení a závěr.

Rodičům byl nejprve poslán informační e-mail a bylo zde sepsáno, na jaké otázky budou dotazováni. Respondenti se tak mohli předem připravit a promyslet si, co budou odpovídat. Každý rozhovor trval v průměru 10 minut v závislosti na jazykové vybavenosti respondentů. Někteří byli sdílnější, někteří odpovídali jednoduchými větami. Všichni rodiče se začali učit českému jazyku až po příjezdu do České republiky. Doba jejich pobytu byla v průměru o dva až tři měsíce delší než délka pobytu jejich dětí.

Rozhovory probíhaly v online podobě v prostředí TEAMS, v době od října 2020 do června 2021. V on-line prostředí probíhaly z toho důvodu, že nebylo možné vpouštět jiné osoby než žáky do prostředí školy z hygienických a protiepidemických opatření. Rozhovory nebyly nahrávány. V průběhu hovorů byly zapisovány pouze hlavní myšlenky hovorů, které byly později uspořádány do tabulek (viz příloha č. 1).

6.2.1. Informovanost rodičů o nabízené podpoře školy

Z rozhovorů rodičů vyplynuly podobné výsledky jako z dotazníkové části určené rodičům žáků s OMJ. Jelikož šlo ale o pět rozhovorů, některé názory se lišily. V drtivé většině rodiče sice o některých nabízených možnostech ví, často se o nich dozvědí až po delší době, kdy již nabízené pomoci není z jejich pohledu tolik potřeba. Někteří velmi ocenili přístup vedení školy a zařazení jejich dítěte do kurzu Češtiny jako druhého jazyka. Dle jejich názoru to velmi pomohlo odbourat u dítěte strach, který měli při vstupu do školy. Po skončení kurzu jim to také pomohlo rychleji se zapojit do dění třídy a najít si tak nové kamarády.

3 z 5 dotazovaných také využili pomoci adaptačního koordinátora, který byl pro zapojení těchto žáků do chodu školy zásadní. Tyto děti nebylo možné zahrnout do kurzu Češtiny jako druhého jazyka, protože kapacita kurzu již byla naplněna. Ocenili tedy možnost lekcí českého jazyka, které byly organizovány adaptačním koordinátorem a byly uskutečňovány jednou denně ve formě konzultací. Zároveň jim vyhovovalo, že lekce probíhaly buď ve věkově homogenních skupinách či formou individuálních konzultací. Tito žáci díky pravidelnému kontaktu s adaptačním koordinátorem měli pocit, že když si neví rady, ví, komu si říct o pomoc.

Rodiče ví o komunitních aktivitách školy, ale i přesto se jich často neúčastní. Důvodem pro to je např. obava, že když aktivitu přijdou, tak nebudou vědět, co mají dělat a s kým se bavit. Často také na ně nemají čas, protože jsou např. v práci.

Další otázkou pak bylo, co by jim pomohlo k tomu, aby se obav z návštěv takových akcí zbavili. Odpovídali např. lepší poznání se s třídním učitelem a vědomí, že na akci bude účasten. Častější setkávání se s rodiči ze třídy. Zároveň by uvítali možnost propojení rodičů žáků s OMJ na škole. Prostředkem by mohly být schůzky jen těchto rodičů, nebo by také uvítali možnost výuky češtiny jako druhého jazyka pro rodiče.

Pro začlenění do prostředí školy a poznání okolí školy mohou rodiče pro své děti využívat kroužku Rozmanitý svět, o jehož existenci však ani jeden z nich nevěděl. Když jim bylo objasněno, co je náplní tohoto kroužku všichni říkali, že by tam rádi své děti posílali. Společně s tím se zmínili o malé informovanosti o těchto aktivitách ze strany učitelů.

Vyzdvihli také, že když přišli do České republiky a poprvé se setkali se zaměstnanci školy, neměli ještě takové dovednosti v českém jazyce, aby se dobře dorozuměli. Uvítali by také možnosti překladatele. Když jim bylo řečeno, že tato možnost již je dostupná zhodnotili ji jako velmi přínosnou.

6.2.2. Problémy během prvních dní na škole

Respondenti odpovídali, že pro ně a pro jejich žáky v prvních dnech školy byla orientace v prostředí školy velmi náročná, protože jim škola přijde velká. Uvítali by bilingvní nápisy nejen např. v ruštině, ale také v anglickém jazyce, popř. v německém jazyce, jelikož se tento jazyk na škole vyučuje. Říkali, že by to bylo velmi přínosné i pro české děti, protože by si nejen rozšířili slovní zásobu, ale s cizím světovým jazykem by tak opravdu denně přicházeli do kontaktu a později by jim to mohlo pomoci např. s orientací v cizí zemi.

Jejich děti měly také problém s tím, že v prvních dnech nevěděly, jak sdělit základní potřeby – jestli mohou jít na toaletu; že nemají nějakou pomůcku; nebo že prostě neví, co je to učebnice a pracovní sešit. Problém také měly s třídními akcemi jako jsou např. výlety a exkurze. Často nerozuměly tomu, kdy a kde mají být, kam jdou a co mají mít s sebou. Z toho důvodu se jejich děti těchto akcí neúčastnily.

Dalším problémem pro některé z nich bylo porozumění jednotlivým předmětům. Rodiče by uvítali, kdyby jim byly předány alespoň stručné informace o předmětech a o kritériích hodnocení, protože i to se v různých zemích liší.

Často žáci získali od třídního učitele rozvrh hodin, který jim alespoň trochu pomohl v orientaci se v časovém harmonogramu školy. Nerozuměli však tomu, co je to žákovská knížka a na co přesně se využívá. Žák se sice postupně do života školy zapojil, ale trvalo mu docela dlouho, než se zorientoval. I přesto že měli možnost veškeré problémy konzultovat s adaptačním koordinátorem, ne na všechno se ptali. Důvodem pro to byly opět obavy, že na ně bude pohlíženo jako na někoho hloupého. Také je občas vůbec nenapadlo se na dané informace zeptat.

6.2.3. Nápady na zlepšení

Nápady na zlepšení, nebo pomoc při prvních dnech příchodu žáka do prostředí FZŠ Trávníčkova byly částečně zodpovězeny už v předchozích částech. Rodiče většinou říkali, že by uvítali nějaký souhrn kontaktů, pomůcek a stručného vysvětlení předmětů. Bilingvní popisky zmiňovali podobně jako rodiče z dotazníkového šetření.

Uvítali by úvodní schůzku, ve které jim bude představena škola a jednotliví lidé. Myslí si, že je důležité, aby se ve škole orientovali nejen žáci, ale také oni (= rodiče). Rodiče, kteří byli účastni informativní schůzky (3 z 5) naopak tuto možnost velmi ocenili. Pomohla jim se ve škole zorientovat, a také díky tomu osobně poznali zásadní osoby, se kterými neměli pak ostych jakkoli komunikovat.

Občas je pro respondenty problém, že nevědí, jak by měli kontaktovat svého učitele. Neví, jestli se obracet přímo na učitele daného předmětu nebo třídního učitele. Většinou to řeší tak, že napíše třídnímu učiteli. Oceňují spíše možnost e-mailové komunikace, protože když něčemu nerozumí, mohou si to přeložit za pomoci překladáče. Osobních konzultací se nevyhýbají, pokud jsou naplánované z pozice učitele. Sami je ale nevyhledávají. Proto by v tomto způsobu komunikace rádi pokračovali. I přesto, že někteří měli problémy s počátečním kontaktováním a obavami, během distanční výuky se to zlepšilo. Důvodem pro to je, že učitele často vidali na obrazovkách svých počítačů.

6.2.4. Závěr rozhovorové části

Respondenti účastníci se pěti rozhovorů byli ve sdělování informací velmi sdílní. Některým dělalo problém říct přesně myšlenku v českém jazyce, protože se češtinu začali učit až s příchodem do českého prostředí a většina z nich má za sebou ani ne rok pobytu na území České republiky.

Celkově přístup školy k přichozím žákům s OMJ hodnotili pozitivně. Uvědomují si, že je i pro školu složité všechny informace předat v ucelené formě, když se tato problematika dříve neřešila a vše bylo pouze na třídních učitelích. Oceňují, že se za poslední rok informovanost velmi zlepšila a bylo jim poskytnuto již mnoho dokumentů, které jim v orientaci v prostředí školy pomohlo lépe se zorientovat.

Rozhovory potvrdily většinu informací, které byly získány i v prvním dotazníku. Výhodou bylo, že rozhovory proběhly většinou až v druhé části školního roku, díky tomu měli rodiče dostatek času na to, aby se v prostředí FZŠ Trávníčkova lépe zorientovali a následně mohli počátek školní docházky svých dětí zhodnotit.

7. Komentář k výzkumné části a doporučení do praxe

V této části budou shrnuty poznatky získané z šetření ve výzkumné části práce na základě vytyčených výzkumných otázek.

Hlavní výzkumná otázka:

Jsou nabízené možnosti podpory FZŠ Trávníčkova z pohledu rodičů dostatečné/užitečné?

Dále byly stanoveny dílčí výzkumné otázky:

1. VO Jaké další možnosti podpory by rodiče žáků s OMJ ocenili?
2. VO Jakými způsoby a do jaké míry participují rodiče žáků s OMJ v rámci adaptace do výchovně-vzdělávacího procesu žáků s OMJ?
3. VO Jak se rodiče žáků s OMJ zapojují do komunitních aktivit školy?

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku můžeme shrnout tak, že rodiče jsou často s nabízenou pomocí spokojeni. Zmiňovali často různé možnosti, které by jim ulehčili vstup do českého školního prostředí. Ty jsou ve většině případů na škole již umožňovány, jen se zatím ověřují a uvádějí do praxe, proto nebyly využity pro všechny příchozí rodiny. Dalším důvodem, proč nebyly využity všemi rodinami byla ztížená možnost komunikace a setkávání z důvodu uzavření škol kvůli pandemii Covidu - 19.

Největší podíl na získaných informacích je od učitelů z I. stupně. Nabízená podpora ze strany školy je z pohledu pedagogů ve většině případů dostatečná. Z pohledů rodičů pak ale není přehledná a často ani nevědí, na koho se mohou se svými prvotními problémy obrátit. Velmi by také uvítali např. bilingvní nápisy, případně nějakého spolužáka pro své dítě, který bude umět rodným jazykem příchozího žáka.

Komunikace s rodiči je obecně pro pedagogické pracovníky náročná, a to z několika důvodů. Primárním důvodem je to, že rodiče neumí česky. To může být však vyřešeno využitím buď tlumočníka, nebo interkulturního pracovníka, který může přes zprostředkující jazyk tlumočit oběma stranám získané informace. A to i v případech, kdy pedagog, nebo

rodič, mluví pouze svým rodným jazykem. Učitelé o této možnosti většinou vědí. Otázkou pak je, jestli této možnosti aktivně využívají.

Jazyková vybavenost učitelů se zdá být uspokojivá. Hojně jsou zastoupeny zásadní jazyky, kterými mluví většina přichozích rodin – angličtina, ruština. Mohou být tedy využívány jako lingua franca komunikace. Velký počet dotazovaných rodičů uvedl také jako jazyk, který ovládají, ukrajinštinu, kterou nemluví žádný z dotazovaných učitelů. Aktuální interkulturní pracovník školy, který je však schopný překladů, tento jazyk ovládá na úrovni rodilého mluvčího. Je tedy možné jeho pomoci využít.

Dalším důvodem, proč se pedagogům s rodiči špatně komunikuje může být to, že rodiče jsou velmi zaměstnaní a nezbývá jim tolik času řešit problémy spojené se vzděláváním svého dítěte. To může být i důvod, proč se rodiče méně účastní komunitních aktivit školy, i přesto že právě na žáky s OMJ a jejich rodiče jsou tyto aktivity cílené. I přesto že se škola všemi možnými způsoby snaží propagovat komunitní aktivity školy (e-maily rodičům, vyvěšené plakáty, informace skrz školní web a školní Facebook), rodiče této možnosti téměř nevyužívají. Tím pak nemají přehled o tom, co se ve škole děje a nemohou se také běžně lépe seznámit s cílovými zaměstnanci školy. Pravidelná setkání v rámci komunitních aktivit by mohla zároveň pomoci v začlenění se do české společnosti, protože rodiče se v drtivé většině běžně s jinými rodilými mluvčími češtiny ve volném čase nesetkávají. Aby se rodiče zbavili ostychu při účastnění se takových neformálních setkání, pomohlo by více setkávání se s ostatními rodiči ve třídě a organizace společných akcí. Inspiraci pro takové aktivity můžeme nalézt např. v publikaci *Roberta Čapka, Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka komunikace*. V publikaci je několik zajímavých tipů na aktivity, které může učitel zorganizovat, a tak více zapojit rodiče do dění školy.

Ve chvíli, kdy rodiče nejeví zájem o studijní výsledky svého dítěte, se učitel běžně snaží využívat různé způsoby komunikace. Jak to skutečně řeší, a jaké metody kontaktování opravdu využívají, by mohl být námět k dalšímu zkoumání, popř. by bylo velmi přínosné sumarizovat příklady dobré praxe pro tyto situace.

Pokud rodiče mají nějaký problém, jdou ho řešit primárně s třídním učitelem. Současně však rodiče odpovídají, že by byli rádi za jednoho člověka, na kterého by měli kontakt a on by byl schopný jim s mnoha problémy pomoci. I tato pozice je však na FZŠ

Trávníčkova zastoupena (adaptační koordinátor a interkulturní pracovník). Jak je vidět, nejsou však dostatečně vytíženi a rodiče o jejich existenci často ani neví.

Pozitivní však je to, že rodiče podporují své děti ve výuce českého jazyka, a to několika způsoby: volnočasovými aktivitami, popř. doučováním mimo školu. Mohli by také využívat klub Rozmanitý svět, o kterém ale často nemají dostatek informací.

Jako nejlepší forma komunikace se ukazuje buď telefonním hovorem, e-mailem či osobní konzultací. Přednost však dávají většinou především e-mailové komunikaci, jelikož si mohou daný e-mail případně přeložit v on-line překladači.

Účast v komunitních aktivitách rodičů žáků s OMJ je nízká. Soudit můžeme dle *tab. č. 2 Komunitní aktivity školy ve školním roce 2020/2021* (Kap. Jednotlivé fáze adaptace žáka s OMJ a nabízená podpora školy -> Komunitní aktivity školy). Důvodem může být opravdu nedostatek času ze strany rodičů. Nízká účast může být ale způsobena také tím, že komunitní aktivity školy se začaly více organizovat se vznikem Spolku rodičů ve školním roce 2018/2019. Od této doby byly školy ale dlouhou dobu uzavřeny právě kvůli pandemii Covid – 19, takže rodiče si nemohli ani zvyknout, že se něco takového na škole pořádá. Může se stát, že až se budou akce pořádat delší dobu a častěji, rodiče se jich také budou více účastnit. To jsou však pouze domněnky, které by jistě mohly být námětem k dalšímu zkoumání.

Doporučení do praxe

Již několikrát bylo řečeno, že by se v prostředí školy mohly využít bilingvní nápisy. Nejen, že to pomůže k lepší orientaci příchozím žákům, ale také žákům, kteří se daný jazyk teprve učí. Škola toto však již začala řešit formou různých symbolů např. na toaletě. Současně je potřeba zpřehlednit nabízené možnosti školy a vytvořit souhrn kontaktů na klíčové osoby – ředitel, zástupkyně.

Jelikož škola si byla vědoma neuspořádanosti nabízené podpory, začala v tomto ohledu podnikat jisté kroky. Vše, co bylo vytvořeno na základě adaptačního plánu školy je aktuálně ve fázi ověřování, což bude pokračovat i v následujícím školním roce. Postupně se tak tyto kroky dostávají do podvědomí nejen pedagogických pracovníků, ale i příchozích rodin. Po rozhovorech s pedagogy a pracovníky klíčové aktivity, která má na starost uvádění

těchto kroků do praxe, se ukázalo, že by pro rodiče bylo vhodné vybudovat různé jazykové mutace webových stránek školy s nejdůležitějšími informacemi.

Zásadním doporučením by pak tedy mohlo být, aby škola pokračovala ve všem, co aktuálně zpracovává a uvádí do své praxe. Z pohledů rodičů to je velmi přínosné a pedagogům to zefektivní práci s příchozími rodinami z jiného kulturního zázemí. Zároveň může svou nabídku rozšířit např. o častější aktivity tříd s rodiči, nabídnout možnosti setkávání rodičů žáků s OMJ, nebo dokonce kurzy ČJ pro rodiče žáků s OMJ, zapojit jednotlivé rodiče do pořádání komunitních aktivit apod.

8. Závěr

V úvodu práce byl nastíněn původ mého zájmu o problematiku adaptace žáků s OMJ a také byla shrnuta struktura práce. Byla zde snaha o splnění hlavních a dílčích cílů práce. Ty byly definovány prostřednictvím 4 výzkumných otázek, které se staly základní kostrou jak teoretické, tak i praktické části práce. Odpovědi byly získávány za pomoci několika metod, a to především prostřednictvím dotazníku pro rodiče žáků s OMJ a dotazníku určeného pro pedagogy školy, dále pak rozhovory, analýzou dokumentů školy – výroční zprávy, reporty o konání komunitních aktivit, dokumenty související s projekty školy apod. Není také možné opomenout, můj každodenní kontakt s žáky, rodiči, pedagogy a dalšími zaměstnanci školy. Veškeré informace se tak daly téměř ihned ověřovat, případně upravovat, za pomoci všech zúčastněných.

Teoretická část byla zaměřena na uvedení do problematiky zkoumaného problému. Součástí byla rešerše zásadní literatury vztahující se k tématu práce. Dále se teoretická část zabývala vysvětlením klíčových pojmů jako např. adaptace, jež je v práci zásadní; v rozdílu chápání sémantiky pojmů žák – cizinec a žák s odlišným mateřským jazykem. Nebyla opomenuta ani důležitost rodiny, která je součástí adaptace na školní a následně české kulturní prostředí. Zásadní částí však byla sumarizace možností, které FZŠ Trávníčkova nabízí příchozím žákům s OMJ a jejich rodinám s důrazem na práci adaptačního koordinátora. Součástí bylo také představení školy, ve které výzkum probíhal (FZŠ Trávníčkova) a městské části Praha 13, ve které se škola nachází.

Vzdělávání žáků s OMJ se v posledních letech přikládá větší význam než dříve. Je organizováno několik projektů, které mají zefektivnit práci s takovými žáky. Velký podíl na tom mají buď neziskové organizace zabývající se migranty, ale také Národní pedagogický institut České republiky, MŠMT a také granty z EU. FZŠ Trávníčkova využívá dlouhodobě mnoho projektů, aby svou práci s žáky s OMJ zefektivnila, a jim tak umožnila jednodušší start v české společnosti.

Mnoho odborných prací je již zaměřeno na žáka s OMJ na české škole, především na způsoby vzdělávání a komunikace s takovým žákem. Cílem této práce bylo zjistit, jak na tuto problematiku nahlízejí rodiče těchto dětí. Jestli mají přehled o tom, co vše jim může konkrétní škola nabídnout; jak jsou s nabídkou školy spokojeni; jak se jim se školou

komunikuje a do jaké míry se do dění školy zapojují; také co by ocenili nejen v přístupu školy k adaptaci žáků s OMJ. Na tyto otázky se povedlo úspěšně odpovědět za pomoci výzkumu. A tím byly naplněny cíle této práce. Snaha FZŠ Trávníčkova o úspěšnou a efektivní adaptaci žáků s OMJ by se dala shrnout, dle výzkumu, jako vcelku úspěšná. Je zde však potřeba, aby s předkládanými kroky byli pedagogové školy více obeznámeni, a tím je pak mohli předávat i rodičům žáků s OMJ. Zároveň je pak potřeba tyto kroky zviditelnit a zpřehlednit i rodičům, které první kontakt se školou teprve čeká. Jako velmi cenný je dle mého názoru pohled vychovatelů, kteří se výzkumu účastnili. Ti bývají často ve výzkumech opomíjeni i přesto, že v družině děti často tráví velmi mnoho času. Zároveň je to prostor, kde se žáci mohou adaptovat především hrou, která je pro děti jednou z nejpřirozenějších metod učení se.

Současně rodiče žáků s OMJ přišli s mnoha podněty a nápady, jak by se snaha školy dala ještě zlepšit. Tyto výsledky výzkumné části jsou blíže specifikovány v kapitole *Komentář k výzkumné části a doporučení do praxe*.

Práce tedy přinesla reálné zhodnocení nastavených opatření vytvořených na FZŠ Trávníčkova a zároveň shrnuje aktuální požadavky a potřeby rodičů žáků s OMJ. Ukazuje se, že by bylo velmi přínosné aktuální výzkum rozšířit o další části. Zajímavé by mohlo být hledání způsobů, jak rodiče reálně zapojit do dění školy a zhodnotit následně úspěšnost těchto aktivit. Dalším námětem k výzkumu by pak mohla být sama školní družina a její vliv a podíl na adaptaci žáků s OMJ. Také jak zlepšit snahu a přístup pedagogů k adaptaci žáků s OMJ, a tím jim ještě usnadnit práci s takovými dětmi potažmo jejich rodiči. Dalším námětem by mohlo být přenesení vytvořených opatření zaměřených na žáky s OMJ na běžné žáky ZŠ. Zajímavé by bylo sledovat, jaký vliv mají tato vytvořená opatření na kvalitu školní docházky žáků, jejichž rodný jazyk je český, i přesto, že se na ně primárně nezaměřuje. Jak jde vidět, tato tematika stále ještě není dostatečně vyčerpána a jsem si jistá, že přinesla i mně osobně mnoho zkušeností a nápadů, jakým směrem by se mohla ubírat i má vlastní pedagogická praxe.

9. Seznam použitých informačních zdrojů

BABIJOVÁ, T. Vzdělávání a začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v České republice. Hradec Králové, 2019. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie.

BERNKOPFOVÁ, M., NOSÁLOVÁ, B., TITĚROVÁ, K., VÁGNEROVÁ, T. VÁVROVÁ, J. Průvodce začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem: Pro základní školy. Praha: META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů a Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2019.

BITTNEROVÁ, D. Multikulturní zkušenost v postojích českých žáků základních škol. In Bittnerová, D., Moravcová, M. Etnické komunity v kulturním kontextu. Praha: Ermat, 2008.

BRYNDOVÁ, A. Práce s žáky s odlišným mateřským jazykem v hodinách českého jazyka na I. stupni ZŠ. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra primární pedagogiky.

ČAPEK, R. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada).

ČERNÍK, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. Jinočany: H & H, 2006. Multikulturní inspirace.

DUNOVSKÝ, J. a kol.: Sociální pediatrie. Grada – Avicenum, Praha 1999.

HÁJKOVÁ, Eva. Žák-cizinec v hodinách češtiny na základní škole. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.

HÁJKOVÁ, V., Strnadová, I.: Inkluzivní vzdělávání – Teorie a praxe. Grada, Praha 2010.

HOUŠKA, T.: Inkluzivní škola. Osmileté gymnázium Buďánka o.p.s., Česká pedagogická komora, Praha 2007

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada).

JANEBOVÁ, E. a kol.: Interkulturní komunikace ve škole. Fortuna, Praha 2010.

JARKOVSKÁ, L, LIŠKOVÁ, K., OBROVSKÁ, J., SOURALOVÁ, A. Etnická rozmanitost ve škole: stejnost v různosti. Praha: Portál, 2015.

JIRKA, L. Migrace za lepším životem: etnická návratová migrace ze západní Ukrajiny: sounáležitost s ukrajinským národem a "vytváření" krajanů. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018.

KREJČÍ, I. Pohled na spolupráci školy a rodičů dětí s problémy chování a emocí z pozice pedagogů. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky.

KRŠKOVÁ, M. Hodnota a podpora rodiny v současné době. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra Sociální pedagogiky.

LECHTA, V. (ed.): Základy inkluzivní pedagogiky – Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. Portál, Praha 2010.

NIKOLAI, T.: „Principy inkluze v psychologickém poradenství.“ In: Svoboda, Z.; Morvayová, P.: Schola Excludus. UJEP, Ústí nad Labem 2010.

RADOSTNÝ, L. Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách. Praha: Meta - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011.

REICHEL, J. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009.

Rozmanitý svět – praktické zkušenosti z dvouleté realizace vzdělávacího projektu pro malé cizince. Praha: Prosperita, 2007.

Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Praha: Akropolis ve spolupráci s Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2003 – 2005.

SLÁDEK, K. Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů. Praha: Pavel Mervart, 2010.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice: Albert, 1999.

ŠATAVA, L. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009.

ŠINDELÁŘOVÁ, J., ŠKODOVÁ, S. Metodika práce s žáky-cizinci v základní škole. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2012.

ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migrant i v České republice (My a oni v multikulturní společnosti 21. století). Praha: Portál, 2001.

ŠVARŤÍČEK, R. ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007.

UHEREK, Z., KORECKÁ, Z., POJAROVÁ, T. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.

VACKOVÁ, J. HORSKÁ, J. Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi: příručka pro pedagogy. Praha: Triton, 2008.

VOKÁČ, P. Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. 6., přepracované vydání. Třinec: Resk, spol. s r.o., 2016.

ZÁLESKÁ, K. Podpora školní adaptace žáků-cizinců: Náhled do české a norské praxe. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2020.

ZÍBAROVÁ, A. Specifika práce s dětmi cizinců na 1. stupni ZŠ. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra pedagogiky.

Internetové zdroje:

KOLEKTIV AUTORŮ. Adaptační koordinátor na základní škole. 1. vydání. [online] Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 2020. [cit. 20. 1. 2021] Dostupné z <<<https://1url.cz/@adaptacnikoordinatornazs>>>

Praktické aspekty vzdělávání žáků cizinců s odlišným mateřským jazykem. [online] Místo, autor a rok neznámý. [cit. 10. 7. 2021] Dostupné z <<
[<https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-17>](https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-17)>>

PUNČOCHÁŘ, M. BERNÁTKOVÁ, T.: Začlenění a vzdělávání dětí cizinců. Metodická příručka pro pedagogy. [online] Místo a rok neznámý. [cit. 10. 7. 2021] Dostupné z:
<<[<https://docplayer.cz/317911-Zacleneni-a-vzdelavani-deti-cizincu.html>](https://docplayer.cz/317911-Zacleneni-a-vzdelavani-deti-cizincu.html)>>

SICHINGEROVÁ, VÁGNEROVÁ, HERRMAN. Metodická příručka pro adaptační koordinátory. [online] Plzeň (rok neznámý) ZŠ Masarykova Plzeň. [cit. 20. 12. 2020] Dostupný z <<
[<https://1url.cz/@metodickapriruckaprokoordinatory>](https://1url.cz/@metodickapriruckaprokoordinatory)>>

Výzkumná zpráva Sociofaktor. Potřeby žáků s odlišným mateřským jazykem ve školách zřizovaných městskou částí Praha 12. [online] Praha: Sociofaktor, 2016. [cit. 20. 3. 2021] Dostupné z:

<<[<https://www.praha12.cz/assets/File.ashx?id_org=80112&id_dokumenty=52585>](https://www.praha12.cz/assets/File.ashx?id_org=80112&id_dokumenty=52585)>>

<http://www.nuv.cz/t/cizinci-podpurna-opatreni>

<https://meta-ops.eu/>

<https://pedagogika.skolni.eu/pedagogika/metodologie-vyzkumu/>

https://www.praha12.cz/assets/File.ashx?id_org=80112&id_dokumenty=52585

<https://www.praha13.cz/Integrace-cizincu>

www.czso.cz

www.inkluzivniskola.cz

www.msmt.cz

10. Přílohy

Příloha č. 1 - Záznamy rozhovorů s rodiči

Respondent A	
Místo původu	Rusko
Věk	39
Pohlaví	žena
Jazyk rozhovoru	český
Třída dítěte	2.
Informovanost o nabízené podpoře	
Dítě navštěvovalo kurz ČDJ - spokojenost ze strany rodičů, nemají co vytknout.	
Účast na informativní schůzce - přínosná, rodič všemu rozuměl. Měli s sebou tlumočníka (známého).	
Rozmanitý svět - nevědí o něm. Kroužek by ocenili.	
Komunitní aktivity - ví, ale účastní se minimálně. Obavy z neznámého prostředí. Pomohlo by vědomí, že se účastní třídní učitel.	
Problémy	
Prvotní porozumění v čj - ocenili by i místního tlumočníka. Orientace ve škole - škola je moc velká. Komunikace s třídním učitelem - to se zlepšilo distanční výukou.	
Nápady na zlepšení	
Bilingvní nápisy - alespoň v aj, popř. ru; buddy; jinak spokojeni	
Shrnující hodnocení školy	Oceňují přístup školy. Ví, že v zemi původu nic podobného není.
Délka hovoru	8minut a 43 vteřin
Úroveň znalosti ČJ	Respondentka rozuměla, občas potřebovala pomoc vyslovit nějaká slova. Rozhovor probíhal v pomalém tempu.

Tab 7: Rozhovor s rodiči – respondent A

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě rozhovoru s účastníky,

2021

Respondent B	
Místo původu	Ukrajina
Věk	40
Pohlaví	žena
Jazyk rozhovoru	český
Třída dítěte	7.
Informovanost o nabízené podpoře	
Spolupráce s adaptačním koordinátorem - zpočátku zmatené, než se domluvili. Chvíli trvalo než se zkontaktovali. Dítě využívalo lekcí ČJ nepravidelně - samo nerozumělo tomu, kdy lekce probíhají -> špatná komunikace mezi oběma stranami.	
Informativní schůzka neproběhla.	
O nabízených možnostech většinou věděli, nechtěli je využívat, nebo jen částečně. Rozmanitý svět - neví o něm. V době v počátku školní docházky jim nepřišly aktivity důležité. Zpětně hodnotí, že jich využít mohli.	
Komunitní aktivity - ví, neúčastní se. Mají mnoho práce.	
Problémy	
Špatná počáteční domluva s rodičem. Učitel kontaktoval, ale rodiče tomu nerozuměli. Nevěděli, jak učitele přímo zkontaktovat. E-mail měli, ale bylo pro ně těžké psát v čj. Nakonec využili google překladače. Osobní kontakt nevyhledávali. Aktuálně se to zlepšilo, možná i díky distanční výuce, protože učitele častěji potkávali na obrazovce. Špatná orientace ve škole - škola je moc velká. Dítě neumělo česky a neporozumělo významu výletů - co mít s sebou, kdy má být a kde. Kritéria hodnocení – potřebovali by více vysvětlení. Nerozuměli náplni předmětů - rozvrh jim ale pomohl zorientovat se v harmonogramu školy.	
Nápady na zlepšení	
Bilingvní nápisy, kurz ČDJ pro rodiče. Informativní schůzka s překladatelem by jim určitě více pomohla. (Příchod září 2020 - schůzka se teprve zaváděla.)	
Shrnující hodnocení školy	Oceňují přístup školy, i přesto že ne všechno rodina využila.
Délka hovoru	9 minut a 6 vteřin
Úroveň znalosti ČJ	Respondentka rozuměla, něco potřebovala zopakovat, nebo říct jinak. Pomalé tempo rozhovoru. Překládat pomáhalo i dítě.

Tab 8: Rozhovor s rodiči –respondent B

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě rozhovoru s účastníky,
2021

Respondent C	
Místo původu	Srbsko
Věk	30
Pohlaví	žena
Jazyk rozhovoru	anglický
Třída dítěte	3.
Informovanost o nabízené podpoře	
Dítě navštěvovalo kurz ČDJ - spokojenost ze strany rodičů. Dobrá komunikace s učitelem z kurzu.	
Účast na informativní schůzce - přínosná, rodič rozuměl, potřeboval něco dovysvětlit v angličtině. Bez překladatele.	
Rozmanitý svět - nevědí o něm. Kroužek by ocenili.	
Komunitní aktivity - ví, některých se účastní (Sejdeme se v Trávě, Táborák, ...). Baví je se potkávat se s ostatními rodiči a dětmi. Zpočátku měli strach se jich účastnit. Strach odbourala účast třídního učitele, který rodiče seznámil s dalšími rodiči.	
Problémy	
Téměř žádné, problém byl jen s porozuměním v čj - v prvních dnech nevěděli, jak sdělit potřeby. Vysvětlení obsahu předmětů.	
Nápady na zlepšení	
Bilingvní nápisy - alespoň v aj, vhodná by byla i němčina, když se na škole vyučuje - pomohlo by to i ostatním dětem zvyknout si na přítomnost cizího jazyka; buddy, jinak spokojeni.	
Shrnující hodnocení školy	Velmi se jim líbí přístup školy, že se snaží zlepšovat a ještě více pomáhat, i když by tolik nemusela. Za poslední rok se k nim dostalo mnoho dokumentů alespoň v angličtině.
Délka hovoru	11 minut a 3 vteřiny
Úroveň znalosti ČJ	Respondentka rozuměla. Občas se snažila mluvit i česky.

Tab 9: Rozhovor s rodiči – respondent C

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě rozhovoru s účastníky,
2021

Respondent D	
Místo původu	Slovensko
Věk	45
Pohlaví	žena
Jazyk rozhovoru	český
Třída dítěte	5.
Informovanost o nabízené podpoře	
Spolupráce s adaptačním koordinátorem - dobrá domluva. Koordinátor sám zkontaktoval rodiče a byl "vždy po ruce". Dítě využívalo lekcí ČJ pravidelně. Rodiče oceňují tuto možnost. Opadla obava dítěte, že nebude vědět, za kým jít v případě problémů.	
Informativní schůzka neproběhla.	
Rozmanitý svět - nevědí o něm. Kroužek by ocenili.	
Komunitní aktivity - něco zaznamenali, ale neměli čas se tomu věnovat.	
Problémy	
Prvotní orientace ve škole.	
Nápady na zlepšení	
Rodiče jsou s nabízenou podporou spokojeni. Když se dozvěděli o informativní schůzce, určitě by ji využili, když by byla ta možnost. (Příchod září 2020 - informativní schůzky se teprve zaváděly.)	
Shrnující hodnocení školy	Hodnotí pozitivně
Délka hovoru	6 minut a 23 vteřin
Úroveň znalosti ČJ	Respondentka občas něčemu nerozuměla. Občas pomáhalo s překladem i dítě.

Tab 10: Rozhovor s rodiči – respondent D

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě rozhovoru s účastníky,
2021

Respondent E	
Místo původu	Rusko
Věk	35
Pohlaví	žena
Jazyk rozhovoru	český
Třída dítěte	5.
Informovanost o nabízené podpoře	
Spolupráce s adaptačním koordinátorem - dobrá domluva. Koordinátor sám zkontaktoval rodiče a byl "vždy po ruce". Dítě využívalo lekcí ČJ pravidelně. Rodiče oceňují tuto možnost. Dítě se díky tomu více zapojilo do chodu školy. Rodič se učil společně s dítětem. Díky materiálům od koordinátora jim to šlo lépe.	
Účast na informativní schůzce – přínosná, rodič všemu rozuměl	
Rozmanitý svět – dítě se účastnilo pár vycházek.	
Komunitní aktivity - ví o nich, ale neúčastní se. Mají mnoho práce. Možné obavy - "Co tam budu dělat?" -> pomohly by častější schůzky rodičů žáků s OMJ, vědomí, že se účastní i třídní učitel.	
Problémy	
Téměř žádné, problém byl jen s porozuměním v ČJ. Když měli nějaký problém, kontaktovali buď třídního učitele nebo koordinátora.	
Nápady na zlepšení	
Častější setkávání rodičů žáků s OMJ, kurz ČDJ pro rodiče. Souhrn kontaktů pro rodiče.	
Shrnující hodnocení školy	Oceňují přístup školy k příchozím žákům. Ví, že ani pro školu to není jednoduché.
Délka hovoru	7 minut a 3 vteřiny
Úroveň znalosti čj	Respondentka rozuměla, občas potřebovala pomoc k urovnání myšlenek.

Tab 11: Rozhovory s rodiči – respondent E

Zdroj: Vytvořeno v programu Microsoft Excel na základě rozhovoru s účastníky,
2021

Seznam grafů:

Graf 1: Počet žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova	24
Graf 2: Jazyková vybavenost žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova	24
Graf 3: Forma komunikace z pohledu rodičů	52
Graf 4: Jazyková vybavenost rodičů	53
Graf 5 Potřeba tlumočníka	54
Graf 6 Setkávání rodičů s majoritní skupinou	56
Graf 7: Pracovní pozice na škole	59
Graf 8: Délka praxe pedagogických pracovníků školy	60
Graf 9: Dostatečnost podpory pro žáky s OMJ z pohledu pedagogů	61
Graf 10: Obtížnost komunikace s rodiči žáků s OMJ z pohledu pedagogů	62
Graf 11: Jazyková vybavenost pedagogů	63

Seznam tabulek

Tab. 1: Země původu žáků s OMJ na FZŠ Trávníčkova	25
Tab. 2: Komunitní aktivity školy ve školním roce 2020/2021	42
Tab. 3 : Důvody, proč s pedagogy rodiče nekomunikovali	64
Tab. 4: Způsoby komunikace rodičů s pedagogy	65
Tab. 5: Informovanost o nabízené podpoře z pohledu pedagogů	66
Tab. 6: Forma komunikace rodičů s pedagogy	67
Tab 7: Rozhovor s rodiči – respondent A	84
Tab 8: Rozhovor s rodiči –respondent B	85
Tab 9: Rozhovor s rodiči – respondent C	86
Tab 10: Rozhovor s rodiči – respondent D	87

Tab 11: Rozhovory s rodiči – respondent E	88
---	----

Seznam diagramů

Diagram č. 1: Jazykový adaptační plán	31
Diagram č. 2: Adaptační plán FZŠ Trávníčkova	32